

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут соціально-гуманітарного менеджменту
Кафедра культурології та філософії

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему: «**ОСВІТНІ ЗАКЛАДИ П'ЯТИДЕСЯТНИКІВ В ПЕРІОД
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ**»

Виконав студент VI курсу, групи МР-61
спеціальності 031 Релігієзнавство
освітньо-професійної діяльності програми «Релігієзнавство»
Сутьжук Андрій Андрійович

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол №
Засідання кафедри культурології та філософії
від
Завідувач кафедри:
доц. Петрушкевич М.С.

Керівник – канд. іст. наук, доц.
Альошина Оксана Анатоліївна
Рецензент –
Шаправський Сергій Анатолійович

Острог, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СТАН ПРОТЕСТАНСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	
1.1. Історія заснування та сучасний стан навчальних закладів	6
1.2. Визнання та ліцензування богословських закладів.....	25
РОЗДІЛ 2. СУТНІСТЬ РЕЛІГІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	
2.1. Система та програма викладання.....	44
2.2. Сутність та реалізація релігійної освіти.....	60
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ П'ЯТИДЕСЯТНИКІВ	
3.1 Рівненська біблійна семінарія.....	76
3.2. Київський біблійний інститут.....	78
3.3 Семінарія Практичного Богослів'я.....	85
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	90

ВСТУП

Актуальність теми. Питання сутності богословської освіти загалом та інституалізації богословської освіти зокрема обговорювалися та оцінювалися протягом останніх десятиліть. Дискусія торкнулася практично всіх аспектів: минулого, теперішнього, майбутнього; роль і значення; необхідність і актуальність; зміст, цілі та середовище навчання. Безумовно, дискусія необхідна, і можна лише сподіватися, що вона триватиме і буде вітатися. Це пояснюється тим, що такий тип запитів є частиною функціонування освіти. Освіта спонукає до роздумів, і тому необхідно розглянути питання самої освіти. Мета цього дослідження полягає в тому, щоб дослідити, що спонукало п'ятидесятницьку церкву започаткувати та заснувати біблійні школи. Ці знання мають на меті допомогти церкві покращити її теперішню та майбутню християнську/теологічну освітню систему для духовного формування та церковного зростання. Дослідження спонукає до того, щоб зрозуміти, як були організовані вищі навчальні заклади з особливим акцентом на їхній меті, навчальній програмі, вчителів (теологічних викладачів) і студентах. Конкретне питання чи проблема, на які це дослідження намагатиметься відповісти або вирішити: «Яка мотивація спонукала церкву відкривати біблійні навчальні заклади? Як церква може покращити християнську/теологічну освітню систему для духовного формування та зростання церкви?». Це означає, що церква повинна тісніше співпрацювати з богословськими навчальними закладами щодо планування, розробки навчальних програм, викладання, навчання та оцінювання.

Очевидно, що церква є освітнім закладом, а біблійна школа є діючою церквою. Ісус сказав: «У пророків написано: «І всі будуть навчені Богом». Тому приходять до Мене кожен, хто почув від Отця і навчився» (Івана 6:44-45). Лише ті, хто дізнаються про Христа, можуть прийти до Христа! Лише через євангелію Бог використовує Свою силу, щоб повернути до себе загублені душі. Павло стверджував, що всі покликані до Бога через Євангелію,

яку він проповідував (2 Фес. 2:14). Дійсно, Євангеліє є “силою Божою на спасіння” (Рим. 1:16).

Основна причина існування біблійної школи полягає в тому, щоб скеровувати та підготувати студентів до виконання Великого доручення нашого Господа Ісуса Христа (Мат. 28:19-20; Марка 16:15). Біблійну школу потрібно створювати для студентів, а не студентів для біблійної школи. Це — підготувати ефективних лідерів для царства Божого. Це може узгоджуватися зі словами Ісуса, коли він сказав: «Субота для людини, а не людина для суботи» (Марка 2:27).

Задля того, щоб ми могли досягти більш чіткого розуміння та значення християнської освіти, необхідно добре розуміти слово «освіта». Вільям Р. Йонт, посилаючись на дискусію з Террі, експертом з питань освіти на уроці філософії в 1974 році, постулював, що термін «освіта» має етимологію в латинському корені: «educare», що означає «навчати або формувати», і «educere» означає «керувати або витягувати». “Educare” наголошує на збереженні знань і формуванні наступного покоління за зразком їхніх батьків, що вимагає прямих інструкцій, володіння предметом, щоб стати хорошим, надійним працівником. «Educere» наголошує на підготовці нового покоління до майбутніх змін.

Розглядаючи концепцію християнської освіти, найважливішим питанням, яке слід розглянути, є те, що таке християнська освіта. Майкл Тай вважає, що важливо розглянути таке питання, оскільки воно визначає те, що ми робимо в ім'я християнської освіти. Тобто наше розуміння того, що це таке, впливатиме і формуватиме те, що ми робимо, чому ми це робимо і як ми виконуємо це життєво важливе служіння Церкви.

Саме тому тема дослідження «Освітні заклади п'ятидесятників в період незалежної України» ставить за мету вивчити етапи інституалізації освітнього середовища, окреслити та принципи та цілі освіти ХВС, описати й проаналізувати наявні в богословських навчальних закладах новітні

нетрадиційні форми та методи навчання. Мета дослідження конкретизується в наступних дослідницьких **завданнях**:

1. Проаналізувати історичний розвиток та сучасний стан протестанської освіти в Україні;
2. Охарактеризувати особливості навчального процесу в навчальних закладах
3. Визначати особливості викладання в богословських закладах
4. Виявити специфіку устрою п'ятидесятницьких та адвентистських релігійних інститутів;
5. Окреслити тенденції розвитку освітнього середовища ХВЄ.

Предмет дослідження – освітня діяльність Всеукраїнського союзу християн віри євангельської України.

Об'єкт дослідження - тенденції розвитку освітнього середовища ВСЦХВЄ.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у тому, що у цій галузі релігієзнавчих досліджень було здійснено комплексний аналіз тенденцій в освітньому середовищі ВСЦХВЄ.

Практичне значення роботи також полягає у можливостях використання результатів роботи при розробці навчальних програм для студентів і учнів, у роботі викладачів. Узагальнені теоретичні знання дають можливість формувати висновки з опрацьованих джерел та наукової літератури. Матеріали роботи можуть бути використані для участі у наукових конференціях.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує найменувань. Обсяг основного тексту роботи становить 93 сторінки.

РОЗДІЛ 1

СТАН ПРОТЕСТАНСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

1.1. Історія заснування та сучасний стан навчальних закладів

Протестантизм - одна з найдинамічніших і найпоширеніших релігійних течій у переривчастому українському соціокультурному просторі. Протестантські релігійні групи складають 24% від усіх релігійних груп в Україні. Баптисти, п'ятидесятники, адвентисти та християни беруть активну участь в українському соціокультурному житті та формують національний світогляд. Активізація протестного руху в українському суспільстві привертає увагу науковців. Вивчаючи та аналізуючи основні особливості розвитку протестантизму в незалежній Україні, необхідно проаналізувати особливості культурно-просвітницької діяльності протестантських церков. При вивченні культурно-просвітницької діяльності протестантських церков у соціокультурному просторі незалежної України потужним джерелом інформації є періодичні видання цих конференцій та інформаційно-аналітичний журнал "Релігійна панорама", який уважно стежить за всіма релігійними подіями в Україні [1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10].

Протестантські організації в невідконтрольних регіонах України беруть активну участь в освітньому та культурному житті України. Церковні пастори і духовенство розуміють, що сучасна церква повинна бути залучена до справ суспільства. Єпископ Сергій Балюк, лідер Християнського блоку, наполягає на переосмисленні парадигми сучасного християнства: "Раніше ми, особливо пастори, бачили модель світу, яка була зосереджена лише на церкві, де все оберталось навколо церкви. Тепер ми повинні визнати Церкву одним з інститутів цього суспільства, поряд з культурою, наукою, промисловістю тощо. Водночас церква повинна позитивно впливати на всі сусідні сфери" [6, с. 16-17].

Таким чином, на сучасному етапі протестантські церкви вже не обмежуються справами громади, а прагнуть поширити свою соціальну діяльність на інші сфери суспільного життя. Вважаючи, що релігія в Україні найкраще реалізується в духовній сфері, протестантські лідери прагнуть розширити свій вплив в інформаційній сфері. Важливу роль у формуванні інформаційного простору України відіграють університети, семінарії, коледжі та інші навчальні заклади.

У травні 2021 року Верховна Рада України ухвалила Закон № 4626 від 22 січня 2021 року "Про військову службу за контрактом". Ним пропонується врегулювати правовий статус та соціальний захист військовослужбовців; після 2021 року рішення про викладання предметів духовно-морального спрямування буде ухвалюватися на рівні громад та шкіл. Такий підхід відповідає реформі децентралізації і дозволяє використовувати місцеву специфіку та ідентичність при підготовці відповідних курсів [11].

Одразу після падіння залізної завіси Україну заповнила новозавітна література. Масове впровадження Слова Божого в нашу країну було б неможливим без духовної та матеріальної допомоги лідерів Асамблей Божих США. Завдяки їх спонсорству і відкритості християни не тільки отримали мільйони примірників Слова Божого, а й заснували перші богословські вищі навчальні заклади, а також перші богословські вищі та середні школи в Києві, Коростені, Львові, Чернівцях, Тернополі та Донбасі [12].

У 1991 році в м. Южному розпочав свою діяльність Південний біблійний інститут, а 25 червня 1992 року вийшов у світ журнал "Благовісник" накладом 10 000 примірників, який став головним виданням Церкви християн віри євангельської України - всеукраїнським християнським часописом.

На момент свого відновлення у 1990 році Євангельська Християнська Церква України налічувала 400 церков. Сьогодні ця цифра перевищує 1 700, і робота з відкриття нових церков триває.

На графіку чітко простежується, що саме впродовж перших 10-15 років після проголошення незалежності динаміка змін кількості п'ятидесятницьких громад УЦХВС зростала найбільш стрімко.

Кількість баптистських громад (ВСЦ ЄХБ)

В кінці 90-х рр. церкви п'ятидесятників приймали новонавернених, щороку громади хрестили десятки людей. В архівах на фото того періоду, можна побачити як кількість охрещуваних сягає понад 50 людей – і це вважалося нормою.

В березні 1993 року за спільної праці Союзу Християн Віри Євангельської України та Асамблей Божих США було створено Київський Біблійний інститут. 22 липня 1993 року Рада у справ релігій при Кабінеті Міністрів України зареєструвала Київський Біблійний інститут як вищий навчальний заклад Союзу ХВС України.

30 вересня 1994 року в Рівному відкрито нове приміщення союзної друкарні («Світанкова Зоря», керівник Володимир Прит).

У вересні 1995 році тодішній голова Союзу ХВСП надавав звіт про те, що на той час, за п'ять років діяльності відновленого Союзу, кількість церков

зросла до 1000, які відвідувало 112 тисяч віруючих. Було відкрито 372 недільні школи, де навчалися 12960 дітей. В недільній школі було зареєстровано 1380 вчителів, які мали відповідну біблійну базу. Приймали студентів два біблійних інститути: Київський та Коростенський зі стаціонарною формою навчання, а також два біблійні інститути з заочною формою освіти – Львівський та РУБІ, трьохмісячні біблійні курси.

Приміщення канцелярії Всеукраїнського Союзу Церков ХВЄП та Київського об'єднання церков ХВЄП

З березня 1992 року, після початку роботи відділу євангелізації Союзу, по вересень 1995 року було організовано 2825 євангелізаційних богослужінь. Після чого в Україні було відкрито 95 нових церков, в основному на Сході та Півдні.

Перший випуск студентів Київського Біблейного інституту відбувся у 1995 році. Свою радість директор Озеруга Сергій Володимирович висловлював так: *«Два роки тому я навіть не уявляв, що ми так зможемо вирости... І от маємо справжній учбовий заклад, маємо перший випуск. Звичайно, все далось нелегко. Були й, здавалося б, нездоланні перешкоди, були*

й безсонні ночі, але Господь допоміг нам пройти таку відстань, про яку ми й не мріяли. Господи, Ти є великий, Ти є багатий, слава Тобі!» [14].

17 липня 1996 року в Спрінгфілді (Місурі, США) була підписана угода кооперативної спільності між ВСЦХЄП і Загальною Радою Асамблеї Бога США. Ці два союзи, визначаючи суверенні права та взаємну відповідальність, дали згоду публічно визнавати лояльність один до одного і зміцнювати зв'язки між собою для Божої слави і поширення Його Царства між всіма людьми.

У листопаді 1996 року було започатковано міжконфесійний консультативно-дорадчий орган – Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій, до складу якої ввійшли керівники релігійних громад. Рада утворилася з метою об'єднання зусиль релігійних об'єднань з національно-духовного відродження нашої країни; координації міжконфесійного діалогу в Україні і поза її межами; участі в розробці проектів законодавчих та інших нормативних актів з питань відносин між державою та релігійними організаціями; здійснення колективних заходів благодійного характеру.

3-4 грудня 1996 року в Москві відбувся 3-й позачерговий З'їзд Об'єданого Євангельського Союзу Християн Віри Євангельської П'ятидесятників. Зміна зовнішньополітичного курсу незалежних держав зробила свій відбиток на праці Об'єданого Союзу ХВСЄ. І хоча у виступах делегатів із Латвії, Литви, Білорусі і багатьох інших звучала думка зберегти структуру Союзу – кінцевий виступ голови ОЄС ХВСЄП показав: праця Союзу як такого завершується. «Я прошу, дорогі брати, – збережіть духовну братерську єдність, збережіть любов і взаємоповагу, зміцнюйте національні союзи. Росії варто подумати про власний об'єднаний союз», – з такими словами звернувся до делегатів з'їзду Р.І. Білас [15].

Указом Президента України від 15 січня 1997 року було створено Комітет з підготовки та організації святкування 2000-річчя Різдва Христового, до якого

увійшли представники різних Церков, представники влади, інтелігенції та інші.

Влітку 1997 року в Малині відбувся перший Молодіжний конгрес, який став великою подією для молоді ЦСЄ в Україні.

У січні 1999 року Львівська біблійна семінарія прийняла своїх перших студентів, а в лютому 1999 року віруючим було презентовано газету "Вірую", яка стала потужним масово-інформаційним інструментом європеїзації Церкви.

18 квітня 1999 року в м. Южному було відкрито духовну школу для підготовки пасторів новостворених церков. Крім братів з Союзу ХВС, в ній навчалися п'ять братів з Білорусі.

У 2000-2001 роках віруючі Українського Союзу ХВС відзначали в Одесі 80-річчя початку п'ятидесятницького руху в Західній Україні та на півдні України.

29 грудня 2001 року почала виходити християнська газета "За віру євангельську". Її обсяг поступово збільшився з чотирьох сторінок формату А3 до восьми, з 1 500 примірників на той час до 25 000 сьогодні.

3 грудня 2002 року журнал також транслювався на телевізійних каналах, у тому числі в програмі "Вірую" на телеканалі "3 студія" та на каналі YouTube, піднімаючи важливі соціокультурні проблеми суспільства та вказуючи на шляхи їх вирішення з біблійної точки зору.

30 березня - 1 квітня 2004 року в Чернівцях відбувся 14-й з'їзд Всеукраїнського Союзу Церков християн віри євангельської, на якому було прийнято пропозицію про зміну назви Церкви на Церкву християн віри євангельської України (ЦХВСУ).

У жовтні 2004 року почала виходити газета "За віру християнську", яка має на меті надавати духовну поживу, підтримку та настанови християнам.

7 жовтня 2006 року з ініціативи ЦХВСУ відбувся перший "Всеукраїнський день подяки" в "українській" палітрі, який викликав великий

ажіотаж у релігійному середовищі нашої країни. Ідея відзначення Дня Божої подяки як національного свята в Україні була ініційована старшим єпископом Михайлом Паночком на засіданні Всеукраїнського Собору єпископів; 3 березня 2006 року під час зустрічі Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій з Президентом України старший єпископ Михайло Паночко підтримав ідею відзначення цього свята. У 2007 році, 21 жовтня, у своєму зверненні до учасників свята Президент України Віктор Ющенко наголосив на важливості свята у процесі духовного оновлення нації.

У квітні 2016 року делегати УЦХВС схвалили проведення "Свята братерської любові" по всій Україні, в одну неділю на рік (неділя після Трійці), присвячену кожній українській церкві, щоб розповісти громадськості про свою церкву: місцеві громади та Україну в Україні, представити її 50-річну історію, поточні та майбутні плани національної церкви, її соціальну доктрину [16].

26 серпня 2016 року Президент України підписав указ про відзначення 500-річчя Реформації в Україні.

6-9 жовтня 2016 року у Львові відбувся Другий Всесвітній конгрес християнства. У ньому взяли участь представники 20 країн світу, а пряма трансляція велася на 46 країн світу. Головним питанням порядку денного було «П'ятидесятниця - відповідь на виклики нашого часу».

16 травня 2017 року Міністерство культури України затвердило новий Статут братерства, згідно з яким його було переіменовано на «Українську Церква Християн Віри Євангельської» (УЦХВЄ). Офіційна назва англійською мовою «Ukrainian Pentecostal Church».

17 вересня 2017 року на Хрещатику вперше в українській історії святкували День Подяки. Це свято у протестантських українських церквах відзначається з давніх-давен, але кожна церква обирає свій день. На свято прийшла велика кількість вірян. Хтось нарахував до 500, хтось – 150 тисяч. Останній раз таку кількість людей центральна вулиця столиці бачила під час Євромайдану три роки тому. Але захід не викликав цікавості через ЗМІ, що викликало обурення віруючих у соцмережах. Проте це стало показником, що протестантизм в Україні досяг такого якісного та кількісного рівня, що не рахуватися з цим просто неможливо [17].

22-24 вересня 2017 року у Берліні була організована конференція УЦХВС Європи, оскільки до братерства вже входили українські церкви ХВС Бельгії, Німеччини, Польщі та Іспанії. Кількість громад, а також кількість країн, готових долучитися до братерства, постійно збільшувалась.

12 грудня 2019 року Комісія УЦХВС затвердила план заходів з відзначення сторіччя п'ятидесятиницького руху в Україні. Метою заходів є відновлення історичної справедливості у ставленні до п'ятидесятиницького руху, який був несправедливо дискредитований за радянських часів. А також підвищити статус п'ятидесятиницького руху з "переслідуваної" меншини до "впливової" меншини. Ще однією метою було посилення місіонерської присутності Церкви в регіоні.

В останні роки в Україні було видано об'ємну академічну книгу з історії п'ятидесятиницького руху в Україні та окремих її регіонах [15].

На новий рівень почала виходити і освіта. Нижче наведено список біблійних коледжів, які пропонують безкоштовні та доступні програми для 50-річних:

- Християнський інститут лідерства
- Міжнародна школа служіння "Амет"
- Біблійний навчальний інститут
- Троїцька вища школа стратегічного богослов'я

- Біблійний інститут Норт-Пойнт
- Північно-Західна богословська семінарія
- П'ятидесятницький біблійний інститут Джима Фіні
- Інститут керівного голосу
- Християнський університет Грейс
- Вільний євангельський біблійний інститут
- Серія п'ятидесятницьких духовних семінарів
- Коледж "Віжн
- Біблійний коледж і духовна семінарія СУМ
- Коледж "Енон
- Магістерські коледжі та семінарії

Духовне відродження, яке розпочалося в Україні після падіння атеїстичного режиму, створило для протестантських церков нагальну потребу в підготовці духовно освічених церковних працівників і парафіян. Євангельські та євангельсько-баптистські церкви не стали винятком. Однак українські п'ятидесятники зіткнулися з багатьма серйозними проблемами у сфері освіти. Протягом багатьох років комуністична влада всіляко намагалася перешкоджати освітньому процесу в їхньому середовищі.

І перше, з чим зіткнулися протестантські церкви після розпаду Радянського Союзу - це відсутність відповідних богословських навчальних закладів та висококваліфікованого викладацького складу. На той час єдиним закладом, де віруючі могли отримати будь-яку освіту, були Московські біблійні курси Євангельських християн-баптистів, а також Церква християн віри євангельської, яка є багаторічним членом Всесвітньої Ради. Навчання розпочалося в 1968 році. У 1992 році університет був перетворений на Біблійний інститут СРСР. Однак цього було недостатньо для того, щоб навчати всіх бажаючих християн. Лише за два роки курс закінчили понад 200 пасторів. Однак в реальності їх було набагато більше.

Ще одна проблема виникла у свідомості християн християнського віросповідання. Постійна "блокада" освіти в атеїстичних суспільствах створила своєрідний стереотип у ставленні до освіти та навчання, оскільки вища чи середня освіта була малоперспективною. Для цього держава створювала величезну кількість перешкод. Більшість з них не стосувалися проблем християн. Тому більшість п'ятидесятників вважали неважливим вчитися зважувати. Замість цього вся увага була спрямована на практичні справи і методи, які були дійсно корисними для отримання "прожитку". [19]

Утвердилася також думка про те, що головним у церковному та релігійному житті є "духовне розуміння" та духовний досвід. Саме тому в ранній назарянський період багато християн-п'ятидесятників з ентузіазмом ставилися до навчання, особливо в духовних навчальних закладах.

Головною перешкодою для організації належної системи освіти було помилкове тлумачення Біблії в частині викладання. Так, біблійний текст говорить: "Браття, не робіть себе вчителями. Бо ви знаєте, що приймете більший суд" (Як. 3:1) і "вони завжди навчаються, але не можуть досягти істини" (2 Тим. 3:7) трактувалися як заклик до ігнорування освіти або її неефективності в духовному житті віруючої людини... трактувалися як.

Звичайно, було багато християн, які прагнули до освіти. Саме вони мали доступ до вищої освіти за радянських часів. Хоча більшість п'ятидесятників мали середню освіту, істинно віруючі все ж закінчували вищі навчальні заклади. Тому вся велика родина Кузнецових - і батьки, і діти - отримали вищу освіту. Його батько, Матвій Іванович, також був кандидатом медичних наук. Він викладав у Тернопільській медичній академії. Саме такі люди, як він, живучи в містах у 1950-х роках, ініціювали проблему належної організації освіти в контексті нестабільної ситуації в Україні.

Першим кроком до організації освіти стало створення мережі недільних шкіл. Школи розташовувалися в приміщеннях церков. Таким чином, це були не біблійні коледжі чи університети, а дитячі недільні школи. Навіть в епоху

атеїзму релігійні батьки були зацікавлені в тому, щоб їхні діти мали спілкування в церкві. Для цього організовувалися спеціальні богослужіння, які могли відвідувати діти. Часто за це вимагалися великі суми грошей, але штрафи, погрози і позбавлення батьківських прав не могли знищити активність дітей у церкві. На базі цього дитячого служіння була створена система недільних шкіл.

Самостійно створити систематичну навчальну програму було досить складно, оскільки організатори не мали відповідного досвіду та кваліфікації. Однак у 1991 році для Християнського радіо та ведучих "Сім'ї Каратаєвих" Івана та Лаури Хаука зі Швеції та Фінляндії було замовлено та розроблено програму дитячої школи. Пізніше проект переріс у дитячу телевізійну програму Місії "Еммануїл" "Суперкнижковий клуб".

У 1991 році Назар Павлович Песіковець за підтримки п'ятидесятників СНД організував освітні курси для викладачів недільних шкіл, які проходили в Харкові та Одесі. Курс проводили запрошені лектори з Фінляндії пані Райлі та пані Мір'ям, а українське дитяче служіння очолила Віра Деркач.

Звичайно, організація системи освіти в недільних школах все ще носила стихійний характер. Крім того, ще одним недоліком був брак навчальних матеріалів, дидактичних книг та кваліфікованих вчителів. За приблизними підрахунками, у 1991 році в Україні налічувалося 180-200 недільних шкіл, які відвідували 8 000 дітей. Однак після здобуття Україною незалежності недільні школи почали інтенсивно та успішно розвиватися. Так, станом на 2009 рік в Україні налічувалося вже 1374 недільні школи, в яких працювали 3553 вчителі.

Окрім проблем навчання в недільній школі, досить серйозними були проблеми освіти та підготовки активних церковних працівників.

На початку 1990-х років багато людей з різним соціальним та освітнім рівнем почали відвідувати церкву. Соціальні зміни поставили нові виклики перед проповідниками, пасторами та дияконами. Зокрема, з'явилася потреба в

підготовлених і освічених пасторах. Причому мова йшла не тільки про пасторів і дияконів, а й про підготовку викладацького складу в навчальних закладах.

Північний біблійний інститут був попередником: у 1991 році заклад був зареєстрований в органах державної влади, з 1993 року Всеукраїнський союз церков євангельських християн доручив йому реалізацію програми ПУБІ (Російсько-український біблійний інститут), а 2 серпня 1997 року відбувся перший випуск. Нині заклад пропонує навчання за трьома напрямками: церковне служіння (чотири програми), музичне служіння (одна програма) та християнська освіта (одна програма).

Наступним п'ятидесятницьким навчальним закладом став Коростенський біблійний коледж, заснований у квітні 1991 року. Мрією Миколи Камінського було створити школу, яка б випускала висококваліфікованих богословів. Для реалізації цього задуму він звернувся до пастора В. Сілі, пастора церкви в Сан-Бруно (Норвегія), який запропонував створити біблійну школу в Україні. Також Миколі Матяновичу пощастило знайти братів-однодумців з Канади. Зокрема, докторів богослов'я Стіва Мельничука та Стена Ватріча, докторів богослов'я з місії Masters Foundation в Торонто. Торонто.

Таким чином, ідея освіти впевнено поширювалася серед євангельських християн. Наступним кроком стало заснування Київського біблійного інституту: 24 березня 1993 року відбулася перша організаційна зустріч, на якій керівники Українського П'ятидесятницького Альянсу та Асамблей Божих США домовилися про спільну організацію дворічної програми підготовки пасторів у Києві. 24 липня 1993 року 22 липня Рада у справах релігій при Раді Міністрів України зареєструвала КПІ як вищий навчальний заклад ЄХБ. Першим ректором став Сергій Озерга, а ректором був обраний Гленн Грей, місіонер Асамблей Божих у США, який переїхав з родиною в Україну для цієї важливої місії.

Варто зазначити, що саме в Київському біблійному інституті вперше було реалізовано бачення надання гідної богословської освіти всім бажаючим християнам; до 1996 року інші навчальні заклади також намагалися пропонувати бакалаврські ступені, але рівень підготовки навчального процесу залишав бажати кращого. Зокрема, існувала невідповідність між навчальними програмами та підготовкою викладацького складу. У деяких випадках навчання проводили люди, які не мали відповідної освіти і лише передавали студентам свій практичний досвід і знання [20]. [20]

2001 р. Деканом КБІ був призначений Сергій Манелюк, який до цього викладав в інституті та читав лекції на науковому відділі Північного біблійного інституту, до цього він вже рік служив студентським служителем КБІ. У тому ж році новим ректором став місіонер Том Рагсделл. Керівництво інституту внесло значні зміни в освітню програму і визначило пріоритети в усіх напрямках роботи інституту. У зв'язку з цим у 2002 році було здійснено набір студентів 1-4 курсів денної та заочної форм навчання з числа діючих пасторів; у 2003 році введено нову денну бакалаврську програму з пасторського служіння та християнської освіти; у червні 2003 року КПІ отримала загальну освіту в системі християнської освіти Євро-Азійської акредитаційної асоціації та отримав статус навчального закладу-кандидата на акредитацію Євро-Азійською акредитаційною асоціацією. Того ж року, вперше в історії KSE, в.о. декана був обраний українець (викладач ПУБІ Петро Федорчук). І завдяки його зусиллям Київський біблійний інститут отримав повну акредитацію від ЄААА приблизно через чотири роки.

Водночас, у 1998 році Львівська біблійна семінарія була офіційно зареєстрована як навчальний заклад при Львівському обласному об'єднанні церков ХВС. Через рік розпочався прийом студентів на денне відділення, у жовтні 2002 року Семінарія стала кандидатом на членство в Євро-Азіатській Акредитаційній Асоціації, а у 2004 році приєдналася до Заочного Біблійного Інституту Львівської Семінарії. Семінарія постійно прагне до розширення,

відкриваючи заочні філії в різних регіонах України та Європи. Так, у 2007 році вперше в історії незалежної України було відкрито філію богословської аспірантури в Сіетлі (штат Вашингтон), де богословські дисципліни викладали українські викладачі, що стало безпрецедентною подією [21].

Семінарії - це вищі навчальні заклади богословської освіти, основним завданням яких є підготовка християн до служіння у виконанні Великої місіонерської заповіді Ісуса Христа. Основною метою семінарій є підготовка майбутніх пасторів, служителів, вчителів та євангелістів.

Водночас ЛБС відкрита для християн, які після здобуття богословської освіти бажають працювати у світських університетах і коледжах, а також для християн, які прагнуть збагатити свій особистий духовний ріст. У підготовці майбутніх лідерів Церкви Христа семінарія наголошує на перевазі п'ятидесятницького вчення, досвіду і практики.

Наприкінці 1980-х років львівська євангельська Перша церква "Віфанія" на чолі з головним пастором Богданом Онуфрійовичем Марським вирішила розпочати будівництво комплексу, в якому мали розміститися "дім молитви" та семінарія. У жовтні 1990 року Львівська міська народна рада прийняла рішення про підготовку проектної документації. Того ж місяця держава запропонувала Церкві будівельний майданчик у Сихівському районі на вулиці Скрипника.

Певний час Церква була спроможна фінансувати та планувати будівництво самостійно, але економічна криза початку 1990-х років означала, що Церкві також потрібно було шукати кошти, і вона змушена була шукати допомоги за кордоном, в тому числі у братів і сестер тієї ж конфесії. Саме в цьому контексті Євангельська Церква в Канаді отримала найбільшу допомогу в добудові семінарської частини комплексу. Завдяки цьому сприянню в 1998 році було завершено будівництво і семінарія була обладнана всім необхідним для навчального процесу.

Тоді ж ЛБС була офіційно зареєстрована як навчальний заклад у структурі Львівського обласного об'єднання церков християн віри євангельської. Обласне об'єднання євангельських церков стало потужним прихильником молодіжних шкіл. Важливою подією стали перші навчальні збори ЛБС, які відбулися 4 грудня 1998 року. На цих зборах було обрано Опікунську раду семінарії (голова П.І. Ряховський) та першого президента ЛБС (А.І. Криновський). [22]

У січні 1999 року духовна школа відкрила свої двері для перших студентів. З того часу Семінарія продовжує безперервно надавати освіту, а з 2000 року успішно функціонує очний факультет Семінарії; у жовтні 2002 року ЛБС стала членом Євро-Азіатської акредитаційної асоціації.

У 2004 році до неї приєдналася Львівська семінарія Українського біблійного інституту. Наразі семінарія працює над відкриттям заочних філій у різних регіонах України, Європі та США. У 2007 році ЛБС розпочала магістерську програму, на якій 35 студентів здобувають ступінь магістра богослов'я. Інтенсивна і кропітка робота ведеться в ЛБС над розробкою програми дистанційного навчання.

Львівська богословська семінарія визнана на міжнародному рівні як акредитований навчальний заклад: у червні 2008 року Євро-Азійська Акредитаційна Асоціація прийняла рішення про акредитацію бакалаврських та магістерських програм ЛБС на пострадянському просторі: бакалавр богослов'я (денна форма навчання) та пасторського служіння (заочна форма навчання), а у 2012 році - магістерської програми. У 2012 році була акредитована магістерська програма.

Цілі Львівської Богословської Семінарії:

- виховувати і навчати пасторів, дияконів і служителів, щоб вони могли ефективно працювати в сучасному середовищі, маючи рівень знань і навичок, який відповідає вимогам сьогодення;

- надати їм можливість здобути глибоке доктринальне знання Слова Божого як єдиного мірила особистого життя християнина;
- сприяти студентам у розумінні біблійних та історичних основ християнської віри і дії та їх застосування до сучасних проблем;
- надати можливість студентам розвинути чітке розуміння Божого покликання в їхньому житті та озброїти їх знаннями і навичками, необхідними для місії;
- допомогти студентам навчитися застосовувати християнське вчення та етичні норми в сім'ї, особистому житті та участі в суспільних процесах;
- регулярно аналізувати суспільні тенденції та спрямовувати їх на усвідомлення важливої ролі Церкви в духовному оновленні суспільства.

Львівська духовна семінарія розташована у Львові, обласному центрі з населенням 800 000 осіб. Львів - давня столиця Галичини, місто з багатою історико-культурною спадщиною та неповторною архітектурою. Будівля семінарії розташована в Сихові, новому районі Львова, який добре обслуговується громадським транспортом і оточений мальовничими лісами.

Приміщення семінарії включають головний офіс, адміністративні приміщення, навчальні аудиторії та кабінети деканів денного та заочного факультетів. Навчальні приміщення семінарії включають п'ять просторих аудиторій, зал служіння, комп'ютерний клас і бібліотеку з читальними залами. У цьому ж корпусі знаходяться студентські офіси, кафетерій, спортзал, кімната відпочинку та пральня. Студентські резиденції можуть вмістити до 100 студентів одночасно [23].

Європейсько-Азіатська Акредитаційна Асоціація є наймолодшою асоціацією серед європейських інституцій, що займаються акредитацією християнських навчальних закладів. Робота над її заснуванням розпочалася в 1993 році, але офіційно вона була створена лише в 1997 році.

Місія або основні цілі Є-ААА полягають у наступному:

- сприяти євразійським навчальним закладам у досягненні міжнародних стандартів та підтвердженні їх академічного і духовного рівня через відповідну акредитацію;

- наблизити систему богословської освіти до церковної та національних освітніх систем і забезпечити її сумісність із загальноєвропейським Болонським процесом;

- об'єднати спільноту FAS у сфері богословської освіти та підтримати молоді європейські школи програмами, книжками та іншою професійною і методичною допомогою.

Є-ААА є частиною мережі регіональних інституцій, що охоплює християнські навчальні заклади по всьому світу. Всі ці установи є членами ICETE (Міжнародної ради з євангельської богословської освіти).

ЄААА також відіграє унікальну роль у розвитку євангельського богослов'я в країні: Дослідницький центр ЄААА реалізує понад 10 проєктів, Дослідницький центр ЄААА реалізує понад 10 проєктів, спрямованих на формування богослов'я у Східній Європі та відновлення історії колишнього Радянського Союзу та СНД Є-АААА веде активну діяльність у наступних напрямках.

Є-АААА об'єднує фахівців у галузі євангельської богословської освіти та має на меті ефективне формування служителів. Наразі Є-АААА налічує понад 50 європейських інституцій, з яких 13 мають повну акредитацію, в тому числі і Львівська богословська семінарія. Дійсно, членство в Є-ААА пропонує наступні переваги, окрім академічного аспекту

- Високий рівень відданості, який вимагається від членів Є-ААА, та приваблива програма;

- Коло ЄААА та ICETE (Міжнародна рада з євангельської богословської освіти), де визнаються дипломи шкіл-членів ЄААА; більшість протестантських деномінацій (п'ятидесятники, баптисти, лютерани, реформати, христіане, АСД та ін.).)

У квітні 2008 року ЛБС отримала повну акредитацію E-AAA для бакалаврських програм (денної та заочної форми навчання), а навесні 2012 року Семінарія отримала повну акредитацію E-AAA для магістерських програм [25].

Місія магістерської програми ЛБС - підготувати випускників, які зможуть займатися викладанням і дослідженнями в галузі богослов'я та прикладного богослов'я, а також більш компетентно працювати в різних сферах християнського служіння. Магістерська програма надає студентам можливості для академічного, професійного та особистісного розвитку в середовищі, сприятливому для богословських досліджень і духовного зростання.

Магістратура (денна форма навчання) Місія магістерської програми ЛБС - підготувати випускників, які зможуть займатися викладанням і дослідженнями в галузі богослов'я та прикладного богослов'я, а також більш компетентно працювати в різних сферах християнського служіння. Магістерська програма надає студентам можливості для академічного, професійного та особистісного розвитку в середовищі, сприятливому для богословських досліджень і духовного зростання. Тривалість навчання - 3-5 років, заочна форма.

Програма є програмою бакалаврату на денній формі навчання. Програма призначена для молодих братів і сестер, які бажають присвятити своє життя поглибленому вивченню Біблії та професійному служінню Богу. Мета програми - надати базову вищу богословську освіту та практичні навички, необхідні для служіння в церкві, викладання в богословських аспірантурах та подальшого професійного навчання. Термін навчання - три роки, денна форма.

Ще одна денна бакалаврська програма призначена для братів і сестер, які бажають присвятити своє життя служінню Богу в практичному служінні або професійній діяльності. Мета програми - надати базову богословську освіту та практичні навички, необхідні для церковного служіння, вдосконалити

практичні навички церковного служіння та збагатити богословські знання практикуючого служителя. Тривалість навчання - чотири роки, заочна форма.

Заклад пропонує програму музичного служіння (денна форма навчання). Програма має на меті надати братам і сестрам, які займаються або готуються до провізорського служіння в помісній церкві, навички, необхідні для отримання середньої музичної освіти та провізорського служіння. Програма також охоплює ряд дисциплін, включаючи історію та організацію музичного служіння, духовну музику, спеціалізовані виконавські напрямки та предмети музично-богословського циклу. Крім того, включені біблійні науки, історія, практичне богослов'я та загальноосвітні предмети. Тривалість навчання - два роки.

У цих чотирьох закладах навчаються студенти з більшості регіонів України.

Однак, в регіонах також існує ряд освітніх центрів. Це Тернопільська біблійна семінарія, Полтавська духовна семінарія, Нововолинський інститут, Чернівецька біблійна семінарія та ін., Дніпропетровський біблійний інститут, Івано-Франківська філія ЛБС, місіонерські школи в Одесі, Луцьку, Слов'янську, Кременці та Києві.

У Києві є також протестантська духовна семінарія. Крім того, церковні лідери відповідають за загальне вчення Церкви. Метою такого навчання є організація різноманітних семінарів, курсів та невеликих програм на базі помісних церков. Для цього в Міністерстві освіти створено відділ, який відповідає за ці питання. Його очолює професор Київського біблійного інституту Ігор Капустін. Не менш важливим завданням є робота з духовно-просвітницькими закладами Братства та сприяння розвитку регіональних центрів УПЦ [26].

1.2. Визнання та ліцензування боговловських закладів

З другої половини 19 століття перші школи з'являються в баптистських громадах, а з посиленням державного тиску на християн на початку 20 століття вони все частіше прагнуть заснувати власні духовні навчальні заклади. Особливу роль у розвитку пізньопротестантських навчальних закладів у цей період відіграв євангельський християнський діяч І.С. Праксанов, який сформулював принцип, що місія і духовна освіта є двома сторонами одного питання [140, с.153]. За його ініціативою у 1913 р. було створено дворічний біблійний курс. Лише деякі представники пізнього протестантизму в цей період змогли отримати богословську освіту за кордоном (серед них - В. Павлов та І. Приксанов) [292, с.11].

Перше десятиліття радянської влади було сприятливим для розвитку біблійної освіти, і поряд з відкриттям курсів у містах, організовувалися курси і в сільській місцевості. Поряд з євангельськими християнами та баптистами, у 1927 році з проханням відкрити двомісячні курси з вивчення Біблії в Одесі звернулися іудейські християни; програма курсів, яка включала 12 предметів, була додана до клопотання, поданого Всеукраїнським союзним комітетом до Одеського окружного управління [6]. Однак вона була відхилена через відсутність у релігійної організації статусу юридичної особи, в тому числі права на відкриття богословсько-проповідницьких курсів [7]. Вже у 1929 році всі існуючі курси з баптистського та євангельського християнства були закриті.

Протягом наступних 40 років пізні протестанти були позбавлені можливості формувати власну систему духовної освіти. У цей період йшлося не стільки про розвиток інституцій цих течій, скільки про збереження їхнього існування в будь-якій формі. На думку протестувальників, умови, створені радянською державою для істинно віруючих, стали "великими духовними навчальними закладами з практичним застосуванням набутих знань" [28].

Лише у 1968 році радянська влада дозволила відкрити в Москві Заочні біблійні курси (ЗБК) в рамках діяльності Міжнародної ради Всесвітньої федерації ЄХБ. Це був тактичний крок з боку держави, який значно послабив тиск влади на відносно легальні протестантські організації і посилив тиск на церковну опозицію [29, с. 182]. Щорічно ці курси готували близько 50 священнослужителів для понад 100 000 братств, але частка випускників у віці від 50 до 30 років ніколи не перевищувала 10% [29, с. 12]. За 20 років існування курсу кількість предметів значно збільшилася. Поряд з іншими предметами читалися лекції з Конституції СРСР. Поряд з пастирським відділом незабаром почав функціонувати регентський відділ.

Розвитку богослов'я сприяли також аудиторні біблійні курси, про що в 1969 році згадував А. Калев: "... Завдяки курсам ми займаємося систематичною розробкою богослов'я, особливо віровчення євангельських християн-баптистів" [30, арк.7]. Наприкінці 1980-х років було підготовлено методичний матеріал, що включав лекції з християнської етики, порівняльного богослов'я, основ музичної місії, історії радянської баптистської церкви тощо. Перші з них були прочитані в 1960-1970-х роках. На цих курсах також навчалися майбутні лідери баптистських і п'ятидесятницьких церков.

Незважаючи на певні досягнення, аудиторні біблійні курси не вирішили проблему підготовки кадрів для Братства: напередодні політичних потрясінь кінця 1980-х років Євангельське братство мало професійних богословів, власної еліти, та й ситуація на той час не дозволяла віруючим отримати доступ до вищої освіти. Кількість тих, хто мав вищу освіту, була обмеженою, оскільки не було

На думку С. Саннікова, одного з лідерів сучасного баптизму в Україні, брак проповідницьких і викладацьких кадрів певною мірою посилювався церковним середовищем, в якому громади (як правило, з християнських сімей) поступово "проникалися і формувалися в його дусі". Підтвердженням цього

була наявність династії віруючих на ключових посадах у Церкві. Формування віри в умовах заборони розвитку пізньопротестантських навчальних закладів відбувалося в релігійному мікросередовищі, яке складалося з релігійних сімей, релігійних громад та неформальних груп віруючих [8]; були прийняті нові правила Євангелічно-Лютеранської Церкви в Америці 1960 р. та "Лист-інструкція пресвітерам Євангелічно-Лютеранської Церкви в Америці", а "участь дітей та молоді у релігійних богослужіннях до участь дітей та молоді віком до 18 років у релігійних богослужіннях", а також "допомога духовенству конфесії та участь як співаків у хорі" [11], що зробило сім'ю вирішальним чинником виховання дітей у протестантизмі. Враховуючи, що заборона стосувалася всіх культів, а значна частина п'ятидесятників та адвентистів перебувала на нелегальному становищі, сім'я була "..... де "готувалося майбутнє" [31, с. 209]. Батьки віруючих несли першочергову відповідальність за основний осередок громади - сім'ю (домашню церкву). При цьому, як зазначає американський дослідник В. Завадський, "релігійне ставлення дітей вдома було повністю замінено регулярним відвідуванням богослужінь, так що батькам "потрібна була тільки Біблія, а довгий час у них не було навіть цього" [32, с. 209].

Протестантська система освіти здавна була спрямована на підготовку активних віруючих, а також професійних священиків. Сьогодні православні академії та семінарії також активно шукають шляхи інновацій у своїх освітніх системах і надають професійну підготовку поза межами традиційних посад (священик, богослов, диякон, іконописець) Прагнення готувати викладачів з етики ХРіст заборонено чинним регуляторним законодавством, що унеможлиблює пропозицію таких кваліфікацій. унеможлиблює пропозицію такої кваліфікації. В даний час, завдяки грантам від релігійних організацій та спонсорів профілактики, багато студентів можуть бути зараховані до університетів. Також витрачається частина коштів на прото-коледж університету. Першою проблемою завжди є духовна освіта. Значна кількість

професійних богословів готується в богословських закладах і на Заході. Водночас в Україні відчувається брак богословів. Водночас в Україні відчувається серйозна нестача докторів богослов'я. В Україні відчувається серйозна нестача докторів богослов'я. Наразі їх є троє у греко-католицькій спільноті (П. Завійський, М. Горяча, О. Каськів) та шестеро у Православній Церкві (Г. Христокін, В. Рубський, І. Гроксолінська, О. Каськів); Гроксолінська, О. Трофимлюк, В. Клос, К. Лозинський, С. Думенко) та чотири протестанти (П. Соловій, В. Санніков, М. Мокієнко, Ф. Стрижачук). Половина з цих докторів були затверджені комісією Міністерства закордонних справ, а половина захистилися в Національному університеті ім. М.П. Драгоманова.

Акредитація та захист кандидатів в Україні сьогодні триває вже майже століття, і семінарії, особливо протестантські, направили до аспірантури велику кількість кандидатів, і процес захисту триває. Богословські спільноти, що складаються з представників усіх релігій, які реально займаються наукою, можуть проводити спільні зустрічі та здійснювати спільні проекти, які добре інтегруються в західний науковий дискурс. У світському науковому середовищі богослови мають найкращі зв'язки з істориками та теологами і можуть розвивати успішні проекти (наприклад, історичну філософію, аналітичні традиції, численні приклади) у діалозі з представниками інших наук. У розвитку наукових досліджень в українському богословському полі бракує спеціальних розвідок, в яких чітко виражена специфіка Конфедерації. Українські протестанти змогли створити власні чудові біблійні коментарі, які охоплюють весь біблійний канон і чітко визначають східноєвропейський контекст. Коментарі були написані переважно баптистами і п'ятидесятниками і були глибоко вкорінені в місцевому контексті, але також підготовлені західним богослов'ям. Коментарі також привернули увагу в західних країнах.

З другої половини 19 століття перші школи з'являються в баптистських громадах, а з посиленням державного тиску на християн на початку 20

століття вони все частіше прагнуть заснувати власні духовні навчальні заклади. Особливу роль у розвитку пізньопротестантських навчальних закладів у цей період відіграв євангельський християнський діяч І.С. Праксанов, який сформулював принцип, що місія і духовна освіта є двома сторонами одного питання [140, с.153]. За його ініціативою у 1913 р. було створено дворічний біблійний курс. Лише деякі представники пізнього протестантизму в цей період змогли отримати богословську освіту за кордоном (серед них - В. Павлов та І. Приксанов) [292, с.11].

Перше десятиліття радянської влади було сприятливим для розвитку біблійної освіти, і поряд з відкриттям курсів у містах, організовувалися курси і в сільській місцевості. Поряд з євангельськими християнами та баптистами, у 1927 році з проханням відкрити двомісячні курси з вивчення Біблії в Одесі звернулися іудейські християни; програма курсів, яка включала 12 предметів, була додана до клопотання, поданого Всеукраїнським союзним комітетом до Одеського окружного управління [6]. Однак вона була відхилена через відсутність у релігійної організації статусу юридичної особи, в тому числі права на відкриття богословсько-проповідницьких курсів [7]. Вже у 1929 році всі існуючі курси з баптистського та євангельського християнства були закриті.

Протягом наступних 40 років пізні протестанти були позбавлені можливості формувати власну систему духовної освіти. У цей період йшлося не стільки про розвиток інституцій цих течій, скільки про збереження їхнього існування в будь-якій формі. На думку протестувальників, умови, створені радянською державою для істинно віруючих, стали "великими духовними навчальними закладами з практичним застосуванням набутих знань" [28].

Лише у 1968 році радянська влада дозволила відкрити в Москві Заочні біблійні курси (ЗБК) в рамках діяльності Міжнародної ради Всесвітньої федерації ЄХБ. Це був тактичний крок з боку держави, який значно послабив

тиск влади на відносно легальні протестантські організації і посилив тиск на церковну опозицію [29, с. 182]. Щорічно ці курси готували близько 50 священнослужителів для понад 100 000 братств, але частка випускників у віці від 50 до 30 років ніколи не перевищувала 10% [29, с. 12]. За 20 років існування курсу кількість предметів значно збільшилася. Поряд з іншими предметами читалися лекції з Конституції СРСР. Поряд з пастирським відділом незабаром почав функціонувати регентський відділ.

Розвитку богослов'я сприяли також аудиторні біблійні курси, про що в 1969 році згадував А. Калев: "... Завдяки курсам ми займаємося систематичною розробкою богослов'я, особливо віровчення євангельських християн-баптистів" [30, арк.7]. Наприкінці 1980-х років було підготовлено методичний матеріал, що включав лекції з християнської етики, порівняльного богослов'я, основ музичної місії, історії радянської баптистської церкви тощо. Перші з них були прочитані в 1960-1970-х роках. На цих курсах також навчалися майбутні лідери баптистських і п'ятидесятницьких церков.

Незважаючи на певні досягнення, аудиторні біблійні курси не вирішили проблему підготовки кадрів для Братства: напередодні політичних потрясінь кінця 1980-х років Євангельське братство мало професійних богословів, власної еліти, та й ситуація на той час не дозволяла віруючим отримати доступ до вищої освіти. Кількість тих, хто мав вищу освіту, була обмеженою, оскільки не було

На думку С. Саннікова, одного з лідерів сучасного баптизму в Україні, брак проповідницьких і викладацьких кадрів певною мірою посилювався церковним середовищем, в якому громади (як правило, з християнських сімей) поступово "проникалися і формувалися в його дусі". Підтвердженням цього була наявність династії віруючих на ключових посадах у Церкві. Формування віри в умовах заборони розвитку пізньопротестантських навчальних закладів відбувалося в релігійному мікросередовищі, яке складалося з релігійних сімей,

релігійних громад та неформальних груп віруючих [8]; були прийняті нові правила Євангелічно-Лютеранської Церкви в Америці 1960 р. та "Лист-інструкція пресвітерам Євангелічно-Лютеранської Церкви в Америці", а "участь дітей та молоді у релігійних богослужіннях до участь дітей та молоді віком до 18 років у релігійних богослужіннях", а також "допомога духовенству конфесії та участь як співаків у хорі" [11], що зробило сім'ю вирішальним чинником виховання дітей у протестантизмі. Враховуючи, що заборона стосувалася всіх культів, а значна частина п'ятидесятників та адвентистів перебувала на нелегальному становищі, сім'я була "..... де "готувалося майбутнє" [31, с. 209]. Батьки віруючих несли першочергову відповідальність за основний осередок громади - сім'ю (домашню церкву). При цьому, як зазначає американський дослідник В. Завадський, "релігійне ставлення дітей вдома було повністю замінено регулярним відвідуванням богослужінь, так що батькам "потрібна була тільки Біблія, а довгий час у них не було навіть цього" [32, с. 209].

Протестантська система освіти здавна була спрямована на підготовку активних віруючих, а також професійних священиків. Сьогодні православні академії та семінарії також активно шукають шляхи інновацій у своїх освітніх системах і надають професійну підготовку поза межами традиційних посад (священик, богослов, диякон, іконописець) Прагнення готувати викладачів з етики ХРіст заборонено чинним регуляторним законодавством, що унеможлиблює пропозицію таких кваліфікацій. унеможлиблює пропозицію такої кваліфікації. В даний час, завдяки грантам від релігійних організацій та спонсорів профілактики, багато студентів можуть бути зараховані до університетів. Також витрачається частина коштів на прото-коледж університету. Першою проблемою завжди є духовна освіта. Значна кількість професійних богословів готується в богословських закладах і на Заході. Водночас в Україні відчувається брак богословів. Водночас в Україні відчувається серйозна нестача докторів богослов'я. В Україні відчувається

серйозна нестача докторів богослов'я. Наразі їх є троє у греко-католицькій спільноті (П. Завійський, М. Горяча, О. Каськів) та шестеро у Православній Церкві (Г. Христокін, В. Рубський, І. Гроксолінська, О. Каськів); Гроксолінська, О. Трофимлюк, В. Клос, К. Лозинський, С. Думенко) та чотири протестанти (П. Соловій, В. Санніков, М. Мокієнко, Ф. Стрижачук). Половина з цих докторів були затверджені комісією Міністерства закордонних справ, а половина захистилися в Національному університеті ім. М.П. Драгоманова.

Акредитація та захист кандидатів в Україні сьогодні триває вже майже століття, і семінарії, особливо протестантські, направили до аспірантури велику кількість кандидатів, і процес захисту триває. Богословські спільноти, що складаються з представників усіх релігій, які реально займаються наукою, можуть проводити спільні зустрічі та здійснювати спільні проекти, які добре інтегруються в західний науковий дискурс. У світському науковому середовищі богослови мають найкращі зв'язки з істориками та теологами і можуть розвивати успішні проекти (наприклад, історичну філософію, аналітичні традиції, численні приклади) у діалозі з представниками інших наук. У розвитку наукових досліджень в українському богословському полі бракує спеціальних розвідок, в яких чітко виражена специфіка Конфедерації. Українські протестанти змогли створити власні чудові біблійні коментарі, які охоплюють весь біблійний канон і чітко визначають східноєвропейський контекст. Коментарі були написані переважно баптистами і п'ятидесятниками і були глибоко вкорінені в місцевому контексті, але також підготовлені західним богослов'ям. Коментарі також привернули увагу в західних країнах.

Протестанти почали видавати спеціалізовані теологічні журнали, а «Богословська думка» має особливу якість і подала заявку на індексування в Scopus. Викладачі українських протестантських університетів створили значну кількість книжок і підручників, написаних на високому теоретичному рівні. Українські греко-католики досягли великих успіхів на ниві історичної

науки, освіти та учнівства. Загалом наукові дебати в греко-католицькому контексті мають деструктивну сторону, коли молоді богослови повторюють аргументи шкіл думки 31 століття, таких як ортодоксальна теологія, постмодерністський словник Бога, католицька консервативна теологія тощо. У дусі православного богослов'я створено не лише численні монографії, а й катехизм УГКЦ «Хпістос – Наша Паша». Постмодерна теологія дозволяє нам сприяти діалогу між біблеїстикою та філософією. Консервативну католицьку теологію обстоюють насамперед активісти захисту життя від природного зачаття до природного дозрівання особистості, і їй явно бракує власних аргументів.

Питання «богослов'я занурення» можна знайти в більшості богословських текстів, написаних православними дослідниками. Лише провідники української богословської думки не бояться ставати новаторами на ниві богослов'я, рядові науковці не можуть і не хочуть кидати виклик науці.

Попри те, що у протестантів та греко-католиків вже давно видані підручники та посібники, монографії, необхідні для ознайомлення та навчання і ознайомлення з останніми богословськими дослідженнями кінця ХХ – початку ХХІ століть, то в праосланому середовищі відповідних системних досліджень не проводилося. Кілька років тому були сподівання, що вплив теології О. Шмемана призведе до формування традиції богословських новацій. Проте стало зрозуміло, що успадкування західного богослов'я О. Шмемана стало одним з елементів «богослов'я навернення».

Історичний досвід становлення багатьох богословських та релігійно-філософських факультетів показав, що необхідним елементом для успіху та впливу є наявність надійних спонсорів, формування національної спільноти богословів та їх участь у основних інтерпретаційних дискусіях у суспільстві. Сьогодні у світових релігійних колах ведеться ідеологічна боротьба між відкритою релігією та фкндаменталізмом.

Важливо також підвищувати загальний рівень освіти богословів, священників та віруючих шляхом систематичного поширення основних праць сучасних православних богословів з питань ситематичного богослов'я, догматики.

Таким чином, проблема духовної освіти у світських навчальних закладах в останні роки отримала наукову розробку, проте насторожує відсутність комплексного підходу до її вивчення, поєднання теоретичних положень з конкретно практичною діяльністю в суспільстві. Сьогодні ця проблема залищається невирішеною, а викладання основ релігійних знань, їх форма залежить від світоглядних уподобань, а іноді від матеріальних інтересів керівництва тих чи інших навчальних закладів. Така ситуація є нормальною

Не дає чіткого, однозначного тлумачення проблеми й чинне законодавство України про освіту. Конституційна норма про відокремлення церкви від держави і школи від церкви є — за об'єктивного та неупередженого аналізу — не більш, ніж конкретизацією статті 15 Конституції, якою закріплено ідеологічний плюралізм як одну з фундаментальних засад суспільного життя в Україні [12].

Не додає визначеності і Закон України «Про освіту», який заперечує можливість інтеграції духовної і світської шкіл. Досі не має відповіді на принципове запитання: чи між релігійною і світською освітою в Україні споруджувати глухий мур, чи ці дві освітні системи, будучи адміністративно незалежними одна від одної, повинні взаємодоповнювати та взаємно збагачувати одна одну? [7, с. 3].

Громада ВСЦХВС вважає, що релігійне навчання є одним з фундаментальних принципів релігійної свободи. Так, право на навчання релігії у західноєвропейських країнах включає в себе право на створення приватних шкіл, підконтрольних тій чи іншій церкві, та право на навчання релігії у публічних школах [8, с. 32-36.]. В Україні тільки формується система релігієзнавчої освіти. У державних навчальних закладах викладається курс

академічного релігієзнавства. У духовних навчальних закладах і недільних школах при релігійних громадах викладається релігієзнавство конфесійного спрямування [9, с. 43].

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН) відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. за № 652 «Про державне визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих вищими духовними навчальними закладами» розпочинає процедуру державного визнання зазначених документів:

- визнанню підлягають документи про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання, які видані до 6 вересня 2014 року вищими духовними навчальними закладами, статuti (положення) яких зареєстровані в установленому законодавством порядку.

- визнанню підлягають документи про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання, видані до 6 вересня 2014 року вищими духовними навчальними закладами, статuti (положення) яких зареєстровані в установленому законодавством порядку. Пунктом XV Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про вищу освіту" передбачено, що при проведенні закладом вищої освіти процедури авторизації та акредитації освітніх програм за спеціальністю "Богослов'я" в установленому законодавством порядку,

- створення та функціонування цим закладом вищої освіти аспірантури, докторантури та спеціалізованих вчених рад за науковою спеціальністю "Богослов'я".–

Документи, видані вищими духовними навчальними закладами про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання педагогічних (науково-педагогічних) і наукових працівників та членів спеціалізованих вчених рад, вважаються

рівнозначними відповідним документам, виданим у встановленому законодавством порядку.–

Ця норма є важливим кроком назустріч релігійним організаціям і прирівнює документи викладачів до державних документів у процесі державної легалізації освітніх і наукових програм з богослов'я.

Процедура погодження описана в Постанові Кабінету Міністрів України № 1187 від 30 грудня 2015 року "Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти". Якщо керівництво вищого навчального закладу вирішить здійснити процедуру державної апробації освітньої діяльності відповідно до Закону України "Про вищу освіту", воно має спочатку пройти процедуру ліцензування, а потім - акредитацію освітньої програми.

Іншими словами, акредитація - це процедура визначення спроможності вищого навчального закладу відповідати вимогам, що висуваються до закладу, який має намір надавати вищу освіту на визначеному державною рівні. Ліцензування дозволяє вносити дані про студентів до ЄДЕБО, яке в майбутньому зможе видавати студентам студентський квиток (що дає право на пільги на проїзд у транспорті та отримання послуг). Наприкінці курсу студенти матимуть можливість заповнити Додаток до диплома про вищу освіту державного зразка та отримати номер, який буде внесено до національного реєстру. Це важливо для майбутнього працевлаштування, оскільки роботодавці повинні підтвердити, що людина дійсно навчалася. Тому особа, яка навчалася на акредитованому курсі без акредитації, не може отримати диплом державного зразка, але може отримати диплом про вищу освіту, який заноситься до Державного реєстру.

Акредитація - це процедура, яка гарантує, що умови авторизації були виконані. Після успішної акредитації вищі навчальні заклади можуть видавати дипломи державного зразка. Це дозволяє випускникам працювати на посадах,

пов'язаних з державними фінансами, наприклад, державними службовцями або шкільними вчителями.

Таким чином, процедуру акредитації організовує і проводить Міністерство освіти і науки України, а процедуру сертифікації - Незалежне агентство із забезпечення якості освіти, яке буде створено найближчим часом.

Наразі діє Постанова № 1685/21997 від 3 жовтня 2012 року "Про затвердження Порядку подання заяв про надання освітніх послуг", і ті, хто бажає подати заяву на отримання ліцензії, повинні керуватися вимогами цього документу.

Питання про статус богослов'я (теології, тут і далі використовується як синонім) в нашій країні постійно дискутується з часів незалежності. Висловлюються різні думки про те, що є богослов'ям, а що - ні. У зв'язку з цим необхідно визначити основні питання, які виникли щодо богослов'я в українському освітньому процесі. По-перше, богослов'я має бути конфесійним. Це означає, що існує православне, католицьке та протестантське богослов'я. Протестантизм - це течія, в якій діє безліч деномінацій, серед яких лютеранство, кальвінізм, англіканство, баптизм та адвентизм. Якщо богослов'я має бути впроваджене в освітній процес, то яке богослов'я слід пропонувати студентам? Тут є кілька відповідей. Наприклад, богослов'я Православної Церкви, оскільки більшість населення України є православними. Звідси постає питання, що робити зі студентами, які не належать до цієї конфесії. Ситуація в Галичині: більшість студентів - греко-католики, і робити для них виняток, викладаючи католицьке богослов'я чи греко-католицьке богослов'я (є реальна різниця), означало б дискримінувати православних і всіх інших. Дехто стверджує, що студентам слід викладати християнське богослов'я, але тут виникають наступні проблеми Чи повинні вони вивчати те, що є спільним для всіх християнських конфесій?

Цей варіант більш прийнятний для протестантських конфесій. Це пов'язано з тим, що, по суті, такий варіант заперечував би традиції Католицької

та Православної Церкви, а саме традиція породжує специфіку богослов'я цих Церков. Було запропоновано подати богослов'я всіх християнських конфесій окремо [37].

Яким має бути цей курс і скільки годин на нього відводити, щоб можна було викладати богослов'я в усіх християнських конфесіях? Навіть, якщо буде досягнуто згоди чи компромісу щодо змісту курсу богослов'я, постає питання про те, яку позицію повинен займати викладач. Якщо дотримуватися однієї конфесійної позиції, то неможливо уникнути впливу конфесій і тенденцій, а богослов'я перетворюється на дискусію про напрямок конфесії. Одним із варіантів вирішення цієї проблеми збільшення часу на читання релігієзнавчих дисциплін та введення окремого модуля, який би висвітлював християнство та навчав доктринальним деталям кожної християнської конфесії.

Однак, якщо з часом у навчальний процес вводиться курс богослов'я і студенти отримують інформацію про богослов'я або одну з конфесій, ця проблема вирішується, але постає питання, що робити зі студентами-нехристиянами: як бути з іудеями чи мусульманами, з агностиками чи атеїстами? Що їм робити? Богослов'я – це виклад віровчень усіх релігій, і якщо слідувати цій логіці в нашому курсі, то ми дійсно зможемо зрозуміти повний сенс релігієзнавства.

Одним з варіантів вирішення цієї проблеми є збільшення часу на читання релігієзнавчих дисциплін та введення окремого модуля, який би висвітлював християнство та навчав доктринальним деталям кожної християнської конфесії. Однак, якщо з часом у навчальний процес вводиться курс богослов'я і студенти отримують інформацію про богослов'я або одну з конфесій, ця проблема вирішується, але постає питання, що робити зі студентами-нехристиянами: як бути з іудеями чи мусульманами, з агностиками чи атеїстами? Що їм робити? Ми згодні з тим, що богослов'я - це виклад віровчень усіх релігій, і якщо уроки будувати за такою логікою, то вони дійсно можуть вивчати релігієзнавство в повному обсязі.

Запровадження теології як обов'язкового предмету в українських університетах має, як ми вже бачили, багато суперечностей. Друге питання, яке обговорюється, - це можливість підготовки богословів у світських навчальних закладах. Необхідні умови для цього існують: є Постанова Кабінету Міністрів України № 787 від 27 серпня 2010 року "Постанова про затвердження переліку спеціальностей", яка включає в себе спеціальність "Теологія (богослов'я)". Підготовка здійснюється з присвоєнням освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліста (код спеціалізації - 7.02030103) та магістра (код спеціалізації - 8.02030103) [4].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 року № 507 "Про перелік напрямів, спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах" [1]. Підготовка фахівців здійснюється за На бакалаврському рівні "Освітньо-кваліфікаційної характеристики" [1] богослов'я зазначено в рамках напрямку підготовки "Філософія" разом зі спеціалізаціями філософія та релігієзнавство (код спеціальності - 6. 030100). Однак, відповідно до Постанови КМУ № 1719 від 13 грудня 2006 року "Про перелік напрямів, за якими здійснюється професійна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра" [2], спеціалізація "Теологія" була виключена разом з релігієзнавством і вилучена з переліку напрямів підготовки бакалаврів разом з релігієзнавством, але на освітньо-кваліфікаційних рівнях спеціаліста і магістра залишаються.

Для вступу на спеціалізацію або магістратуру з богослов'я потрібно було мати ступінь бакалавра з філософії. Ступінь бакалавра філософії був єдиною кваліфікацією, яка вважалася базовою для вступу на ці професійні програми. З будь-яким іншим бакалаврським ступенем це було неможливо.

Нещодавно зміна офіційного статусу богословської освіти надала їй додаткового імпульсу: богослов'я (теологія) набуло статусу спеціалізації в галузі знань "гуманітарні науки", за якою здійснюється підготовка бакалаврів,

спеціалістів та магістрів у вищих навчальних закладах України. Про це чітко зазначено в Постанові Кабінету Міністрів України № 267 від 17 березня 2011 року. Цією постановою Уряд також ввів обмеження щодо класифікації богословів, відповідні зміни були внесені до Постанови Кабінету Міністрів України № 1719 від 13 грудня 2006 року. Постановою Кабінету Міністрів № 1719 від 13 грудня 2006 року було затверджено перелік програм підготовки бакалаврів, а Постановою Кабінету Міністрів № 787 від 27 серпня 2010 року було затверджено програми підготовки спеціалістів і магістрів.

Уряд вирішив розширити можливості в галузі "богослов'я". Згідно з новими правилами, особи, які мають ступінь бакалавра з богослов'я, можуть перейти на спеціалізацію з богослов'я. Ті, хто має ступінь бакалавра богослов'я, можуть продовжити навчання на спеціаліста або магістра і працювати викладачами. Це можливо після завершення психолого-педагогічної, методичної та практичної програми підготовки відповідно до стандартів підготовки вчителів для конкретної дисципліни.

Для того, щоб мати право присуджувати богословські ступені, вищі навчальні заклади повинні бути уповноважені та акредитовані в порядку, встановленому Радою Міністрів України. Наразі чотири вищі навчальні заклади в Україні мають право надавати професійну освіту за дистанційною формою навчання: Національний університет "Острозька академія" (НУОА), Карпатський університет імені Августина Волошина (КаУ), Український католицький університет (УКУ), Європейський університет (ЄС). В останньому з них богослов'я розвивалося, але розбіжності між деканом богословського факультету та керівництвом університету призвели до того, що на 2010-2011 навчальний рік не було оголошено про відкриття нових богословських кафедр.

Систематична реорганізація навчальної програми відбулася в 1994 році, тому кафедра об'єднала кілька курсів. Третій етап (1999-2002 рр.) характеризувався змінами у вже сформованій кафедральній системі.

Наприклад, у 2000 році вже згаданий КДА УПЦ (МП) розділив кафедру Біблії на кафедру Старого Заповіту та кафедру Нового Заповіту [39].

Враховуючи той факт, що більшість духовних навчальних закладів, які входять до структур РПЦ, вже є учасниками БАП (Білоруського процесу), необхідно впроваджувати норми БАП в систему церковної освіти.

Останнім часом було зроблено низку кроків, спрямованих на пошук найбільш прийнятної для УПЦ форми Болонського процесу. Зокрема, 22 березня 2011 року Священний Синод РПЦ ухвалив Принципи реформування системи духовної освіти [1]. Це передбачає перехід від дворівневої до трирівневої освіти за програмами бакалаврату, магістратури та докторантури. Бакалаврські програми ведуть до базової вищої освіти, магістерські - до повної вищої освіти, а докторантура - до наукового ступеня. У сфері християнської освіти широке впровадження денної форми навчання за останні п'ять років дозволило залучити до освітнього процесу значну кількість місцевих пасторів. Особливо успішною ця форма навчання стала в п'ятидесятницьких союзах. Наприклад, у Всеукраїнському Союзі Церков ХВС кількість навчальних закладів з 2002 по 2004 рік зросла з 16 до 26. Це пов'язано з відкриттям філій духовних навчальних закладів, які мають значний потенціал та стандартизовані навчальні програми [40].

Значна частина студентів цих закладів є представниками іншої п'ятидесятницької течії - Об'єднаної Церкви Христа. Об'єднана Церква Христа довгий час мала неформальний статус, а її навчальні заклади були слабо розвинені. Водночас нові освітні центри мають дуже обмежені ресурси і великий контингент студентів; для ЄААА важливо поступово акредитувати вищі навчальні заклади денної форми навчання і встановити базові стандарти для функціонування таких шкіл [41, с. 93-108].

Деякі європейські інституції досить серйозно намагаються вирішити проблему нестачі абітурієнтів шляхом розширення спеціалізації підготовки духовних керівників. Поряд з традиційними програмами богословів, пасторів

і євангелістів, з'явилися програми "церковного бібліотекаря", такі як "Бакалавр релігії", "Бакалавр освіти", "Бакалавр християнського лідерства" [42, с. 3].

Акредитація цих програм у ЄААА сприяла розширенню спеціалізації релігійної освіти, залученню більшої кількості абітурієнтів та певною мірою компенсувала її недоліки.

ПЩУ не залишилася осторонь освітнього процесу та долучилася до дискусії з цього питання. Восени минулого року Міністерство освіти і науки України (МОНУ) провело інтенсивний діалог з представниками вітчизняних вищих навчальних закладів, що пропонують духовну освіту. В результаті була розроблена Концепція вищої духовної освіти УПЩ. Це логічний підсумок розвитку духовних навчальних закладів в Україні за останні 20-30 років [1].

Сьогодні духовна освіта вже не є ізольованою від освітнього простору всієї України. Проходження бакалаврського курсу в духовній семінарії передбачає написання та захист бакалаврської роботи. До речі, тривалість навчання в радянських духовних школах у 40-х роках 20 століття становила чотири роки [3]. У 2015 році була створена трирічна аспірантура. Українське законодавство передбачає можливість здобувати богословську освіту у світських закладах. Перелік спеціальностей, за якими студенти БДС можуть здобувати освіту в університетах гуманітарного профілю, включає богословські спеціальності на рівні бакалавра, спеціаліста та магістра [3].

Висновки до розділу 1.

Богослови та дослідники вважають, що нові можливості, які має принести постмодерний чи постпостмодерний світогляд, відкривають позитивні перспективи для розвитку психоосвіти. Зокрема, вони оцінюють сучасний стан постсекулярного суспільства як такий, в якому релігія повертається в публічну сферу. У зв'язку з цим автор критикує дуалізм світського і релігійного, сучасне ототожнення суспільства зі світським і витіснення релігії в приватну сферу, які характерні для сучасності. Українські богослови та їхні

симпатички вважають, що такий спосіб мислення дозволяє уникнути теорії секуляризації та повернення релігії в публічну сферу і виправдовує існування богослов'я як науки та духовної освіти як частини державного освітнього простору. Легітимне визнання богослов'я у 2014 році відкрило можливості для легітимізації богословської думки в загальнонауковому дискурсі. Навіть політичне богослов'я та освітнє богослов'я виявилися спроможними запропонувати лише доволі обмежений проект, як, наприклад, розвиток західної постмодерної неоавгустиніанської думки.

Таким чином, сучасна стратегія федерації (або, як у випадку з протестувальниками, їхньої федерації) щодо створення великого дослідницького та викладацького центру може створити умови для обмеження богослов'я і розвитку всіх ключових елементів державної системи психоосвіти.

РОЗДІЛ 2

Особливості навчально-виховного процесу

2.1. Система та програма викладання

Заснування середніх і вищих духовних навчальних закладів через брак священнослужителів на початкових етапах ініціювалося не релігійними центрами, а переважно окремими групами віруючих. Це заклало підґрунтя для подальших труднощів у взаємовідносинах між релігійними центрами та навчальними закладами. Через відсутність богословського розвитку в країні пізньопротестантські навчальні заклади запозичували біблійні освітні системи, концепції та мови викладання з-за кордону. Однак у 1990-х роках богословські навчальні заклади продемонстрували стійку тенденцію до

адаптації до нових соціальних і духовних викликів і поступово перетворилися на самостійні соціальні інститути.

Цьому сприяло створення Європейсько-Азійської акредитаційної асоціації, яка стала унікальним засобом підвищення академічного рівня європейської духовно-освітньої спільноти, формування національних богословських програм та викладачів у прагненні отримати національну акредитацію для суспільних інститутів інтелектуалізації та освіти. Останнє є майбутньою перспективою як для духовних шкіл, так і для академічних ступенів. Налагоджена система релігійної освіти збагачує світогляд віруючих, забезпечує громаду необхідними працівниками та сприяє поступовому формуванню національного богослов'я, тим самим утверджуючи пізньопротестантські громади на теренах України. Тому доречним є вивчення досвіду освітнього середовища в країнах Центральної Європи.

Один з найскладніших проектів відділу освіти УЦХВСУ має назву "Основи віровчення Євангельської Церкви України". З цією метою було розроблено навчальний посібник та методичний посібник "Літургійна практика Церкви християн віри євангельської України", які допоможуть викладати основи біблійної істини в помісних церквах. Літургійна практика Церкви християн віри євангельської України. Посібник містить корисні поради пасторам помісних громад Церкви християн віри євангельської України щодо проведення різних богослужінь. Ще одним важливим проектом відділу освіти є навчальний посібник "Молодь в об'єктиві", підготовлений спільно з Молодіжним відділом. Цей текст є спробою відкрито поспілкуватися з людьми, які тільки вступають у доросле життя і відверто поговорити про їхні проблеми та виклики; також відділ освіти УЦХВС працює над підручником для сімей, який складається з трьох частин: дошлюбне консультування, сімейне життя та виховання дітей [26].

У 2016 році Відділ освіти УЦХВС у співпраці з Міністерством "П'ять хлібів і дві риби" започаткував Літературний конкурс імені Джона Баньяна для

українських християнських письменників, який має на меті зміцнення християнського світогляду.

В даний час український п'ятидесятницький освітній сектор переживає адаптацію до загальноосвітнього процесу. Навчальні заклади також включають у свої програми світські предмети. Це філософія, психологія, соціологія, правознавство, український бізнес. Це свідчить про розуміння вимог сьогодення та прагнення до цілісного розвитку випускників, які в переважній більшості є церковними працівниками.

Питання адекватності освіти - це вже проблема минулого. Сьогоднішні студенти - це учні недільних шкіл 1990-х років. Вони мають зовсім інше бачення сенсу і змісту духовної освіти. Це бачення докорінно змінило і саму Церкву. Вирішено проблему забезпечення більшості пасторів необхідним рівнем освіти. Євангельські християнські церкви зараз намагаються зміцнити свою нішу в духовній палітрі незалежної України. Наразі Міністерство освіти і науки авторизувало ключові навчальні заклади. Це стимулює необхідність постійної роботи над досягненням нових рівнів якості.

Тому освіта Церкви християн віри євангельської України продовжує розвиватися. І всі проекти її освітнього відділу покликані брати участь у великій справі поширення Господнього вчення в Церкві: "Тож ідіть, і навчіть всі народи" (Мт 28:20). Загалом, богословська освіта широко розуміється як частина християнської освіти від недільної школи, початкового рівня богословської освіти, до семінарій та богословських академій, які надають вищі богословські ступені [42, с. 15]. Основна відмінність богословської освіти полягає в кінцевому результаті прикладних знань. З цього приводу один з богословів Г. Моріс говорить: "Якщо освіта - це підготовка до життя, а життя - підготовка до вічності, то школи повинні забезпечити молодим християнам підготовку до життя, яка, в свою чергу, забезпечує їм підготовку до вічного служіння на новій землі..." [43, с.56]. ' [43, р.56].

Богословська освіта має три цілі:

- Навчати істині;

- Навчати істині; Виховувати студентів, тобто готувати їх до активного життя в Церкві;

- поширювати вістку про Господа Ісуса Христа.

Таким чином, згідно з пізньопротестантською концепцією, богословська освіта повинна не лише накопичувати герменевтичні знання, але й "вести як викладача, так і студента до думки про Господа Ісуса Христа", вести студентів до духовного преображення і досконалості в хресті, а також до практичного життя згідно з волею Божою, яка відкрита для людей до практичного життя згідно з Божою волею, відкритого для народу" [34, с. 4].

Становлення системи національних релігійних навчальних закладів розпочалося з дитячих недільних шкіл. Як відомо, наприкінці 1970-х років було знято заборону на відвідування дітьми зареєстрованих релігійних громад, і з середини 1980-х років при громадах почали організовуватися самостійні дитячі служіння. Основною перешкодою на початку їхнього функціонування була відсутність навчальних програм і добре підготовлених вчителів.

Першою програмою, яку використовували баптисти і п'ятидесятники в країні, була програма Недільної школи Південної баптистської конвенції США [11, с.4]; національна програма, що з'явилася в 1991 році, також запозичила принципи і підходи Недільної школи. Ці методи навчання та методичні матеріали потребували певної культурної та мовної адаптації.

Перша програма для вчителів недільних шкіл була започаткована в Одеській біблійній школі в 1989 році, а незабаром в обласних центрах почали діяти короткострокові курси підготовки вчителів. Більшість жінок почали навчатися, а згодом і викладати в недільних школах, що певною мірою вирішило кадрову проблему і дозволило їм знайти місце особистої незалежності.

Основним завданням недільної школи є надання християнської освіти дітям, які її відвідують, а також організація дозвілля дітей, включаючи

недільні богослужіння та свята. Важливим принципом, закладеним у навчально-виховний процес, є прагнення подати вчення Божого Слова у зрозумілій формі як головна умова його впливу на життя вихованців. Особливий поштовх у розвитку пізньопротестантських недільних шкіл надає той факт, що вони не обов'язково обмежуються рамками релігійної громади.

Наприклад, у 1994 році в Союзі християн віри євангельської налічувалося 372 недільні школи при громадах і 184 позаобщинні дитячі групи [38, с.9]. З іншого боку, відкриття недільної школи такого типу вимагає підбору підготовлених кадрів, яких не вистачало: у школах Союзу ХВС у вищезгаданий період було прийнято 950 вчителів, з яких лише 380 пройшли спеціальну підготовку [38, с.6].

Практика організації християнських дитячих та молодіжних таборів ("таборів") стала потужним чинником розширення недільних шкіл для дітей та залучення до них дітей, батьки яких не належали до протестантських спільнот.

Наприкінці 1990-х років виник рух за створення спеціалізованих християнських шкіл. Такі приватні школи були створені в різних містах України: у Києві, Білій Церкві, Харкові, Одесі, Житомирі, Донецьку тощо. Освітньою основою приватних шкіл є світська програма середньої школи, але викладаються також і релігійні предмети. Церква адвентистів сьомого дня має значний досвід у створенні таких шкіл на міжнародному рівні, заснувавши 5,841 школу по всьому світу. В Україні статус таких шкіл є невизначеним, і адвентисти лише розпочали свою роботу в цій сфері: у 1997 році в Києві відкрилася приватна адвентистська школа "Світанок" [51, с. 48]. Подібні школи діють і в Чернівцях. Для цих шкіл відділ освіти Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів в Україні розробляє курси з естетики, культурології, мистецтва та іноземних мов.

Протягом десятиліть у баптистських і п'ятидесятницьких громадах практикувалося так зване "вивчення слова". Для цього проводилися спеціальні зустрічі, на яких у відкритому форматі обиралися конкретні теми, і, на думку

представника відділу освіти ЄХБ, така церковна освіта "не дає огляду всіх доктрин і біблійних книг", а "подає зміст Біблії у форматі лекції або запитань і відповідей, що з дидактичної точки зору є недостатньо ефективним" [11]. недостатньо ефективним" [11, с. 4]. Новий підхід до церковної освіти запровадили зарубіжні місії: з 1985 року в кількох країнах Центральної та Східної Європи впроваджуються програми VEE. Християни віри євангельської відвідували курси при Інституті міжнародної освіти (ІМО).

На початку 1990-х років з'явилася програма Російсько-українського біблійного інституту (РУБІ), яка, незважаючи на свою назву, також була запозичена з-за кордону. Впровадження цих курсів певною мірою заповнило прогалину в освітній сфері Духовного Союзу. Так, у 1994 році за програмою МЗС Асоціації "XXI століття" навчалося 194 групи, або 1763 студенти. В даний час на денній формі навчання в ПУБІ навчається 175 груп з 2836 студентами [38, с.9]. Служителі церкви навчалися за спеціалізованими програмами Біблійного інституту (ГБІ), де викладали переважно іноземні викладачі.

Впровадження іноземних програм у вітчизняну систему післядипломної освіти викликало критику з боку деяких керівників системи духовної освіти. Вони вважали таку освіту "біблійно і богословськи неправильною", відірваною від церковного життя і такою, що "руйнує традицію і спадкоємність поколінь" [38, с. 4]. Частина віруючих, зокрема нелегітимні п'ятидесятники та члени Староцерковної ради, вважали за необхідне відмовитися від нелегітимної програми, ставили під сумнів "підміну духовних цінностей" та впровадження "західнохристиянських" елементів.

Наприкінці 1980-х - на початку 1990-х років у зв'язку з постійним зростанням кількості мирян серед них постало питання про духовну освіту. Наприкінці 1980-х - на початку 1990-х років у зв'язку з постійним зростанням кількості мирян серед них постало питання про духовну освіту. У цьому контексті лідери пізньопротестантських громад не наважилися запровадити

сумнозвісну програму навчання мирян, щоб теоретично підготувати їх до водної кризи, залишивши новонавернених добрим і досвідченим служителем, які проводили спеціальні курси, традиційні (Курси водного хрещення в традиційних пізньопротестантських конвенціях зазвичай закінчуються "тестом" - спеціальним іспитом, який дозволяє мирянам приєднатися до водних перегонів). З початку 1990-х років українські баптисти намагаються видати спеціальний посібник, присвячений навчання новонавернених. Спроба видати його була здійснена в 1991 році. Книга "Початок віровчення", видана Одеською семінарією, була перероблена і знайшла логічне продовження в посібнику "Підготовка до хрещення" [13]. Більшість п'ятидесятників перейняли баптистський підхід до навчання новонавернених, доповнивши його власним розумінням вчення про Святого Духа [38].

Відсутність централізованого контролю над християнською освітою в баптистських і п'ятидесятницьких громадах на початку 1990-х років призвела до того, що формування навчальних закладів і церковних освітніх програм набуло стихійного характеру. Слід додати, що ця складність була також пов'язана з несподівано великими можливостями європеїзації, які на той час охопили основні расові групи пізніх протестантів. Деякі (переважно новостворені) баптистські та п'ятидесятницькі громади обрали шлях церковної освіти через заснування домашніх груп. В Україні було адаптовано кілька моделей домашніх груп, які, окрім європеїзуючої ролі, відіграють важливу роль у надиханні духу [53].

Цей підхід означає, що релігійні громади, окрім публічних зустрічей, зустрічаються вдома, де проводять тематичні заняття за спеціальними підручниками. За відсутності підручника члени домашньої групи (не більше 15 осіб) обговорюють проповіді лідерів церкви, виголошені на загальних зборах. Така модель церковної освіти прийнята у великих містах і релігійних громадах без духовних навчальних закладів, де більшість членів церкви можуть отримати освіту. Водночас значна частина традиційних

протестантських церков відкидає таку систему, а значна частина традиційних протестантських церков вважає, що в такій системі існує небезпека проростання ересі та відходу лідерів домашніх церков від загальноцерковного керівництва.

Наприкінці 1990-х років зростає кількість програм церковної освіти. Нові міжнародні освітні програми адаптувалися до місцевих духовних реалій. Впроваджуються нові форми навчання, включаючи традиційне, а також дистанційне навчання, інтерактивне навчання та навчання за допомогою відео- та аудіоматеріалів. Серед найпопулярніших програм - програма "Емаус", Міжнародна школа служіння, Біблійний тур та Інституту Біблії. Ці програми вимагають лише основи для навчання, необхідних матеріалів та обладнання і покликані зробити вивчення Біблії максимально доступним для віруючих. За останні п'ять років спостерігається помітна спеціалізація програм, що пропонуються в місцевих громадах. Наприклад, курс "Вибух європеїзації" (зараз це "Міжнародна школа лідерів") зосереджений на підготовці євангелістів, які можуть займатися особистою європеїзацією. Крім того, курс "Шлюб на все життя" вивчає подружні пари, представляючи біблійну картину сім'ї. Матеріали Міжнародної школи рукопокладеного служіння спрямовані на виявлення індивідуальних дарів майбутніх служителів [36].

Навчальна програма Адвентистської Церкви помітно відрізняється від вищезгаданих. Міжнародний інститут християнського служіння (MIXC), міждисциплінарна установа, має широко розвинену мережу місцевих філій, які покликані її забезпечувати. Викладацький склад кожної конкретної регіональної філії формується з працівників конференцій та кваліфікованих пасторів. Кожна громада має власні плани уроків та програми для використання всіма членами регіону. Керівником місцевого інституту є завідувач відділу середньої школи та індивідуальних місій конференції. Діяльність інституту координується радою, до складу якої також входить президент місцевої конференції. Кожен навчальний центр Інституту обирає

одну з програм. Основними напрямками навчання є управління громадою, особисте і публічне ведення блогів та релігійна освіта для дорослих, молоді та дітей [11, с.6].

Небагато досліджень було проведено щодо Божого покликання як мотивації для студентів обирати певний навчальний заклад чи курс. У дослідженні студентів аналіз опитування студентів (SES) та опитування випускників (GOS) показав, що студенти АС мотивовані до покликання до служіння через: божественний вибір, професійні можливості та егалітарне формування.

У цьому дослідженні було визначено три аспекти розуміння покликання як мотивації:

1. божественний вибір як свідчення стосунків
2. покликання як об'явлення Божого керівництва
3. культурна спорідненість: важливість місії та візії.

Вони описані нижче:

1. божественний вибір як свідчення стосунків

Тож як ми розуміємо покликання до служіння та його вплив на наш вибір учнівства? Бог Х. Пішард Нойбур описує покликання до служіння як "таїнство" або "внутрішнє переконання чи переживання", завдяки якому людина відчуває, що Бог безпосередньо покликав її або вимагає від неї виконувати служіння" [7]. Божественне покликання символізує динамічні відносини між Богом і людьми. Покликання потребує підтримки спільноти. Це свідчить про те, що правильний вибір віруючою людиною свого покликання фундаментально пов'язаний зі спільнотою, яка визнає її дари і покликання до служіння.

П'ятидесятницький світогляд передбачає і очікує, що Бог буде діяти в особистий і надприродний спосіб, доки віруюча людина перебуває в тісних стосунках зі Святим Духом [8].

2. покликання як одкровення божественного керівництва

Для багатьох студентів божественний поклик до рукоположення є переконливою мотивацією здобувати богословську освіту. Культурна спорідненість: важливість місії та візії

Окрім чіткого Божого покликання до служіння, студенти також мотивовані до вибору певного університету відчуттям культурної спорідненості з конкретним навчальним закладом.

У цьому процесі прийняття рішення часто виникає відчуття божественного "керівництва" і "спрямування". Це також може призвести до успішних відносин між церквою та університетом.

Дослідження показують, що бачення і місія християнської школи можуть бути запрошенням до вступу, а також посланням для заохочення і натхнення майбутніх студентів. Як стверджують Беллеман і Даллессандро, "формулювання місії - це те, чим керується навчальний заклад, коли говорить про свою місію. а формулювання бачення керує цією реальністю. Бачення закладу визначає людські ресурси, які він прагне розвивати, і визнає навички, почуття, цінності, ставлення та розуміння, які студенти повинні набути під час навчання" [9].

Бажаним результатом стратегічної місії є внутрішній розвиток студентів; місія АС - "розвивати християнських лідерів, які змінять світ" [10]. Бачення - бути "глобальним християнським університетом, який змінює сусідів і нації" [6].

Таким чином, Божий поклик - це запрошення від Бога до участі. Студенти, які обирають Божий провід, вірять, що добрий результат гарантований, хоча й усвідомлюють, що він часто не такий, як вони собі уявляли або на який сподівалися. Вони вірять, що на цьому етапі подорожі можна багато чого навчитися, як в особистому, так і в духовному плані. Відчуття Божого керівництва і спрямування дає їм відвагу йти далі. Божий поклик йде пліч-о-пліч з АС і формує прагнення, мотивацію та освітній вибір багатьох студентів.

Під час навчання студенти проходять програму богослов'я. Це чотирирічна програма загальної підготовки для пасторів, євангелістів, вчителів, керівників, євангелістів та молодіжних лідерів. Вона сприяє зміцненню біблійних цінностей, правильному тлумаченню Біблії та її застосуванню в практичному житті. Дає можливість критично аналізувати свою поведінку в церковному житті, об'єктивно дивитися на суперечки та відстоювання біблійних позицій. Вона також заохочує почуття церковної свідомості та відповідальності в сім'ї, Церкві та суспільстві.

Вся програма триває чотири роки: 20 однотижневих сесій. До 40% занять можна відвідувати дистанційно. Це означає, що всі предмети записуються, щоб ті, хто не може відвідувати сесії, могли навчатися самостійно.

Програма включає біблійні та богословські студії, церковну історію та місіонерство, практичне служіння, педагогіку, психологію та інші загальноосвітні предмети.

Випускники, які завершать всю програму, матимуть практичні навички служіння та теоретичні знання про освіту та організацію навчання на церковному рівні. Випускники отримують диплом бакалавра богослов'я С-рівня. Усі випускники мають можливість продовжити навчання для здобуття ступеня магістра на відповідному рівні вищої освіти UCSEE.

Вимоги до вступників наступні:

- Любити Господа, бути вірним Йому та вести християнський спосіб життя;
- бути членом євангельської церкви
- Мати середню освіту;
- Погоджуватися з доктринами та статутом УЦХВС;

Християнська відкрита академія має на меті розвивати лідерів, здатних реалізовувати проекти, які роблять суспільне життя більш християнським. Це навчання для активних християн, які є не тільки мислителями, але й практиками, тобто освіченими людьми, здатними до інтелектуального та

світоглядного аналізу, які вміють застосовувати свої знання в практичних проектах.

Курси ХВА є міждисциплінарними. Лекції поєднують знання з філософії, богослов'я, історії, політології, соціології, культурології та інших гуманітарних наук.

Програма курсів ХВА орієнтована на формування християнського світогляду та здобуття базових знань з різних гуманітарних галузей, необхідних для ефективної роботи в публічній сфері.

До обов'язкових дисциплін для кожного курсу входять

- Щонайменше один вебінар або лекція на тиждень

- Три книжки для основного курсу та дві книжки для спеціального курсу протягом усього терміну навчання на програмі

- Тестові завдання до кожного елементу програми

Додаткові навчальні матеріали для поглиблення знань з окремих тем.

Крім того, команда ХВА організовуватиме онлайн-заходи та семінари протягом року.

Програма Християнської відкритої академії має на меті надати студентам знання, необхідні для ефективної роботи в публічній сфері. Цього року кожен студент проходитиме одночасно два семимісячні курси. А саме: базовий світоглядний курс (спільний для всіх студентів) та один спеціалізований курс за вибором.

Основний ідеологічний курс називається "Візії та принципи відновлення України" і проходитиме у формі онлайн-вебінарів щочетверга, починаючи з 2 листопада 2023 року. Навчальна програма включає лекції за книжками та додатковими матеріалами, а також складання тесту для підтвердження завершення курсу.

Мета курсу "Душпастирство, душеопікунство та сучасний евангелізм" - розкрити суть європеїзації християн, суть християнської європеїзації. Особливу увагу буде приділено питанню капеланства як пастирського

служіння в армії, а також в інших соціальних інституціях, які можуть нести біблійні цінності та пастирську підтримку.

Модуль 1: Християнство за межами церковного подвір'я

Модуль 2: Вступ до капіталізму як суспільного служіння

Модуль 3: Виклики та можливості сучасного капіталізму в Україні

Модуль 4: Консультування як актуальна сфера церковного служіння

Модуль 5: Душпастирська опіка різних категорій населення

Модуль 6: Християнський вплив на суспільство через соціальну роботу

Модуль 7: Контекстуалізація методів євангелізації у воєнний час

Перспективи подальшого розвитку

Оскільки метою навчання є практичне використання отриманих знань, очікується, що наприкінці семимісячного навчання (або навіть раніше) учасники приєднаються до існуючого проекту або розпочнуть новий у вибраній сфері.

Бачення команди ХВА полягає у створенні та розвитку стійкої мережі для реалізації найскладніших проектів, щоб зробити свій внесок у відбудову України на основі християнських цінностей.

В українському суспільстві існує сильна потреба в духовності та вірі, цілісному способі життя та відповідях на складні філософські питання.

Саме тому в Україні активно розвивається професійна підготовка вчителів предметів духовно-морального спрямування, основними центрами якої є Національний університет "Острозька академія" та Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова Крім того, у відборі підготовлених духовних лідерів зацікавлені самі євангельські християни. П'ятидесятники, баптисти та адвентисти, які багато в чому визначають сучасне обличчя протестантизму в Україні, мають у своїх союзах великі освітні відділи.

Їхнім завданням є не лише навчання віруючих (7), але й підтримка духовної освіти священнослужителів на належному рівні. В Україні існує розгалужена мережа з майже 250 (8) вищих навчальних закладів, 95 (9) з яких є євангельськими вищими навчальними закладами. Ці вищі навчальні заклади відкриті до потреб суспільства і покликані готувати повноцінних, благородних і цілісних служителів, здатних виконати своє призначення. Наразі в цих університетах навчається близько 5 000 студентів (10) за вісьмома спеціальностями: богослов'я, пасторське служіння (11), християнська журналістика, християнська освіта, душпастирство, сімейне консультування, місіонерська діяльність та підприємництво. На регіональному та церковному рівнях є також 185 семінарій університетського рівня (12), які готують лідерів, особливо для молодіжного, жіночого та музичного служіння.

Двадцять вищих навчальних закладів семінарського рівня є членами Євро-Азіатської акредитаційної асоціації. Ця міжнародна неурядова організація об'єднала християнські навчальні заклади на добровільних засадах і розпочала свою роботу в 1997 році. За словами її нинішнього президента Сергія Саннікова, головною метою асоціації є формування та розвиток національної системи богословської освіти, починаючи з рівня церковної семінарії і закінчуючи вищою духовною школою. І вся діяльність асоціації спрямована на надання методичної підтримки єврейським навчальним закладам для досягнення загальних цілей християнської системи освіти. А в перспективі - визнання шкіл Асоціації на національному рівні у відповідних країнах, що виведе просвітницькі школи на якісно новий, професійний рівень. Лідером європейської освіти є Українська Євангельська Семінарія. Українська Євангельська Семінарія є членом Європейської Євангельської Акредитаційної Асоціації (ЄЄАА), заснованої в 1992 році Союзом Євангельських Християнських Вільних Церков як міжконфесійний вищий навчальний заклад для підготовки служителів, а також членом Євразійської Акредитаційної Асоціації (ЄААА). Він також співпрацює з такими глобальними рухами, як

Лозаннський та Всесвітній Євангельський Альянс. Академічний відділ УЄТС складається з факультету богослов'я та факультету християнської місії, до складу якого входять три кафедри: кафедра богослов'я, кафедра музики та кафедра психології та соціально-гуманітарних дисциплін. Щороку в Українській Євангельській Теологічній Семінарії навчається близько 450 (14) студентів з різних країн та християнських деномінацій.

Ще одним відомим навчальним закладом, що охоплює кілька християнських конфесій, є Міжнародний центр християнського лідерства МЦХЛ, який був заснований у травні 2002 року і був задуманий як точка дотику між усіма християнськими силами та кращими зразками християнської думки і богослов'я. На сьогоднішній день до складу Правління МЦХЛ входять: Старший єпископ Української Місіонерської Церкви Валерій Пешетинський, Президент Асоціації незалежних християнських церков Анатолій Гаврилук, Старший пастор Церкви "Перемога" Анрі Мадава та Об'єднаний державний єпископ "Української Церкви Божої" Олексій Демидович, рабин Борис Грисенко, Київська єврейська месіанська громада.

Академія успішно виконує свою місію з підготовки та виховання лідерів не тільки в Україні, але й в інших країнах колишнього Радянського Союзу.

У Києві було проведено п'ять великих конференцій, на яких було підготовлено понад 20 000 (15) лідерів різного рівня, девіз студентів ІСХЛ "Прагніть представити себе перед Богом як гідних і вірних працівників, вірних науці істини (16)". Вони щиро вірять у слова Христа про те, що "найбільший з усіх повинен бути слугою всіх". І прагнуть бути реформаторами Церкви і суспільства в нашій країні, самоідентифікованій християнській нації, яка є частиною європейського культурного простору.

Християнська відкрита академія - неприбуткова благодійна організація, яка сприяє розвитку якісної неформальної освіти серед християн різних конфесій. Це досягається завдяки ретельній роботі у виробництві освітнього контенту (наприклад, запис, публікація, аудіозапис лекцій) та забезпеченні

навчального процесу (підтримка сайту, Zoom та інших платформ). Тому фінансова підтримка у вигляді благодійних пожертв є дуже необхідною. Це не плата за участь у проєкті, але саме завдяки цим коштам може функціонувати Християнська відкрита академія та інші благодійні проєкти, які здійснюються нашою спільною працею.

Як правило, програмно-апаратна інфраструктура вищих навчальних закладів включає загальноуніверситетську комп'ютерну мережу та локальні комп'ютерні мережі факультетів і кафедр. Загалом, навчально-методичне забезпечення та технічна інфраструктура більшості університетів відповідає вимогам авторизації та акредитації відповідно до напрямку або спеціалізації викладання. Лабораторні та практичні заняття з дисциплін, що передбачають використання інформаційних технологій, зазвичай проводяться в комп'ютерних лабораторіях, обладнаних найсучаснішою комп'ютерною технікою. Більшість університетів (у тому числі технічних) повідомляють про вільний доступ до інтернету. Для проведення лекцій університетські кафедри мають мультимедійні лекційні аудиторії з мультимедійними проекторами та мультимедійними дошками. Більше інформації про комп'ютерне програмне забезпечення можна дізнатися, запросивши відповідні звіти з веб-сайту університету.

Що стосується приміщень закладу, то вони є типовими:

- Доступне розташування та близькість до об'єктів і послуг, необхідних для школи та її учнів,
- зручний проєкт для функціонування навчального процесу,
- Класні кімнати обладнані меблями,
- офіси мають все необхідне для роботи,
- Зовнішній та внутрішній вигляд гуртожитку є естетично привабливим,
- У гуртожитку є окремі житлові кімнати для чоловіків та жінок,
- Кімнати для проживання та відпочинку
- Зручна їдальня

- Господарські приміщення для транспорту, ремесел та зберігання речей,
- вдосконалені заходи безпеки від зловмисників, пожежі тощо.
- Земельна ділянка вдало вибрана і добре спланована.

Бібліотека - це центр біблійної школи і осередок її ресурсів. У ній є книги, періодичні видання (журнали, газети та журнали), відео та аудіо ресурси, інтернет, комп'ютерні та відео ресурси.

Ці послуги надаються компетентним персоналом, а також створені необхідні допоміжні структури. Бібліотека має всі книги та інші матеріали, необхідні для навчання відповідно до цілей програми. Весь бібліографічний матеріал чітко зареєстрований і зібраний. На бібліотеку постійно виділяється необхідний бюджет.

Будівля має один, два і три поверхи (з напівпідвалом). З метою збільшення внутрішньої площі проводяться реконструкційні роботи відповідно до потреб. На території навчального закладу є господарський блок та приміщення для зберігання продуктів харчування. Гуртожитки для хлопців та дівчат розташовані на різних поверхах. Кімнати налічують від 5 до 25 і розраховані на проживання 3-6 осіб. Навчальні приміщення включають молитовну кімнату, спортивну кімнату, пральню, кімнату для зберігання чистої білизни, комору, душові та туалети на 10 студентів, зал для проведення студентських богослужінь та загальних зборів.

Від 3 до 11 аудиторій використовуються для навчальних програм. Бібліотека займає площу 15 000-3 000 кв. м. Ці приміщення включають стелажі, читальні зали (книги, періодичні видання, доступ до Інтернету, аудіо/відео, підручники російською, українською та англійською мовами). Фонд бібліотеки налічує 1 500-2 600 книг та 6 000-9 000 одиниць зберігання.

2.2. Сутність та реалізація релігійної освіти

Роль релігійних організацій у поширенні освіти є предметом дослідження. Зокрема, на теоретичному та практичному рівні вивчалися конкретні методи

реалізації релігійної освіти в Україні та проблеми адміністрування у цій сфері: А. Агапов, О. Аленкін, М. Бабій, В. Бондаренко, К. Борисов, С. Бублик, С. Бур'янов, В. Бондаренко, Ю. Битяк, Д. Вовк, В. Єльянов, А. Колодій, А. Красіков, О. Козловський, В. Козловська, В. Козловський Ю. Битяк, Д. Вовк, В. Єленський, А. Колодій, А. Красіков, Г. Лаврик, А. Лавінюков, О. Лукашев, В. Малишко, М. Маринович, Н. Мельниченко, Т. Проценко, І. Пристінський, О. Романова, Г. Сергієнко, С. Стеценко, Г. Черемних, Л. Явич, О. Ярмиш, Л. Ярмол та інші.

2 липня 2015 року Президент України підписав Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо заснування релігійними організаціями навчальних закладів", який надає релігійним організаціям право виступати засновниками як духовних, так і загальноосвітніх навчальних закладів.

Цей законодавчий крок був викликаний низкою звернень християнських громад до Міжфракційного депутатського об'єднання "За духовність, моральність та здоров'я України".

Україна належить до секуляризованої держави, в якій законодавчо закріплено відокремлення Церкви від держави. Тому в українському освітньому дискурсі найпоширенішим визначенням релігійної освіти в контексті медіа є освітньо-професійна діяльність, яка має характер європеїзації та катехизації і здійснюється через навчальні заклади та засоби масової інформації, підконтрольні релігійним організаціям. Система релігійної освіти включає також теоретичну підготовку священнослужителів на різних рівнях освіти. [30]

Президент України підписав новий закон про освіту, який матиме позитивні наслідки для розвитку релігійної освіти. Закон надає релігійним організаціям право засновувати школи, дитячі садки та вищі навчальні заклади. Вони також мають право мати необхідну матеріально-технічну, науково-методичну інфраструктуру, педагогічні та інші кадри.

Державні навчальні заклади відокремлені від Церкви і надають світську освіту. Однак приватні навчальні заклади мають право визначати власну релігійну орієнтацію на власний розсуд.

Новим положенням Закону "Про освіту" є запровадження принципу "гроші за учнем". Це означає, що держава фінансуватиме навчання навіть тих учнів, які навчаються у приватних навчальних закладах, у тому числі заснованих релігійними організаціями.

"Держава перераховує закладам освіти цільові обсяги фінансування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, з яких фінансується здобуття загальної середньої освіти у приватних або комунальних закладах освіти, що мають право здійснювати освітню діяльність у сфері загальної середньої освіти". Таким закладам освіти передається розмір фінансового нормативу бюджетної забезпеченості (з урахуванням відповідного коригуючого коефіцієнта) на одного учня, цільовий норматив фінансового нормативу бюджетної забезпеченості (з урахуванням відповідного коригуючого коефіцієнта) на одного учня, який здобуває повну загальну середню освіту, у порядку, визначеному Радою Міністрів України", - зазначено в п. 10. 10 статті 78 цього ж закону. Положення цього закону набирають чинності з 1 січня 2019 року [31].

Закон передбачає класифікацію закладів освіти на прибуткові та неприбуткові. Це звільняє приватні заклади освіти від сплати податку на прибуток.

Закон також передбачає затвердження документів про вищу освіту, що видаються закладами вищої освіти. Вчена рада вищого навчального закладу тепер має право вирішального голосу при затвердженні дипломів, виданих вищими духовними навчальними закладами.

Релігійна освіта - це форма несвітської релігійної освіти, яка відбувається під керівництвом або контролем певної релігійної організації, подібно до катехизації, коронації або подібних форм у неязичницьких організаціях,

спрямованих на вузькопрофесійну підготовку релігійних священнослужителів, або на залучення людей до релігійних організацій [2, с. 262] Зрозуміло, що навчання релігії завжди означає і включає в себе навчання релігійній практиці та саму практику, тобто відправлення богослужінь та інших релігійних обрядів. Це визначає несвітський характер цієї форми викладання знань про релігію та релігійні організації. Релігія викладається в релігійних об'єднаннях, організаціях і установах внутрішньої системи освіти, тобто в навчальних закладах і організаціях, створених цією релігійною організацією або таких, що належать їй, а також у їхніх сім'ях [33].

Найбільш аргументовану позицію щодо визначення релігійної освіти висловлює М. Лагодич. Зокрема, він зазначає: "Що таке релігійна освіта? На нашу думку, це насамперед діяльність, яку здійснюють професійно підготовлені особи (священнослужителі, вчителі релігії), це викладання релігійного віровчення, релігійного досвіду та літургійної практики, а також підготовка педагогічних кадрів для системи релігійної освіти. Серед найважливіших функцій, притаманних медіаосвіті, можна виокремити такі

- 1) Природне відтворення релігійності;
- 2) підготовка нових віруючих до певної конфесії за допомогою релігійної освіти; та
- 3) соціалізація особистості віруючої людини протягом усього її життя
- 4) формування і розвиток духовно-моральної культури віруючих та її вплив на культуру нерелігійних, особливо на їхню моральну і патріотичну позицію;
- 5) удосконалення професійної релігійної освіти на основі позитивного досвіду минулого і сучасних науково-методичних досягнень з метою підготовки відповідних кандидатів для пастирської роботи" [34].

Енциклопедія України визначає релігійну освіту як викладання предметів релігійно-етичного спрямування з позицій певного релігійного світогляду (наприклад, з позицій "християнської етики") на всіх рівнях освіти (дошкільна,

шкільна (у тому числі недільна школа), професійно-технічна, вища) і в системі загальної освіти [35]. Іншими словами, медіаосвіта є складовою релігійної освіти. У світських навчальних закладах така освіта не надається. Водночас релігійна освіта включає в себе викладання предметів релігійно-етичного спрямування. Ці предмети викладаються у світських закладах.

Відповідно до закону, заклади освіти, засновані релігійними організаціями, можуть безпосередньо визначати релігійну спрямованість своєї освітньої діяльності у статутному документі.

З 2019 року приватні заклади освіти, у тому числі заклади освіти, засновані релігійними організаціями, можуть отримувати державну фінансову підтримку для здобуття загальної середньої освіти. На практиці це є правом, хоча місцеві органи влади не завжди виконують цей обов'язок.

Закон України "Про освіту" Стаття 78 Фінансування системи освіти 10. Держава фінансує здобуття загальної середньої освіти у приватних або державних закладах освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності у сфері загальної середньої освіти, шляхом перерахування таким закладам цільового обсягу коштів з державного бюджету та місцевих бюджетів на фінансування цієї послуги. розміру фінансового нормативу бюджетної забезпеченості одного учня (із застосуванням відповідного коригуючого коефіцієнта) у порядку, визначеному Радою Міністрів України, та перерахування цільової суми відповідному закладу освіти у розмірі фінансового нормативу бюджетної забезпеченості одного учня, який здобув повну загальну середню освіту (із застосуванням відповідного коригуючого коефіцієнта). Державне фінансування закладів освіти, у тому числі приватних закладів освіти та закладів освіти, заснованих релігійними організаціями, здійснюється відповідно до Формули, здійснюється відповідно до Формули розподілу обсягу освітньої субвенції між місцевими бюджетами, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1088 (зі змінами) [36].

Кардинальний розвиток богословської освіти став можливим завдяки новій редакції Закону України "Про вищу освіту", прийнятій у 2014 році. Богослов'я включено до коду 041 "Переліку галузей знань і спеціальностей", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 "Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти". Раніше духовні навчальні заклади, засновані релігійними організаціями, задовольняли лише внутрішні потреби священнослужителів та інших служителів. Тепер Кодекс надає вищим духовним навчальним закладам право на державну акредитацію та ліцензування, щоб забезпечити випускникам диплом державного зразка та сертифікат державного зразка, а також можливість подальшого працевлаштування та навчання.

Глава 15 Закону України "Про вищу освіту" Прикінцеві та перехідні положення 2. Прикінцеві та перехідні положення 2: ... 18) Заклади вищої освіти здійснюють процедуру авторизації та акредитації освітніх програм за спеціальністю "Богослов'я" в установленому законодавством порядку, аспірантів, докторантів, створення та діяльність фахової вченої ради цього закладу вищої освіти в галузі знань "Богослов'я" Документи про вищу освіту Документи про вищу освіту, викладачів (педагогічних і науково-педагогічних працівників) та наукові ступені і вчені звання членів спеціалізованої вченої ради, документи, видані закладами вищої освіти, вважаються рівнозначними відповідним документам, виданим в установленому законодавством порядку.

Згідно зі статтею 28 Закону, богословські та богословські заклади вищої освіти можуть функціонувати у формі університетів, академій, інститутів та коледжів. Ці заклади реєструються відповідно до статей 11-14 Закону України "Про свободу совісті та релігійні об'єднання" і можуть, за бажанням, пройти процедуру державної акредитації. Вони можуть проходити процедури державної акредитації та ліцензування відповідно до статті 24 Закону України "Про вищу освіту".

Крім того, затверджений Порядок державного визнання документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих вищими навчальними закладами, а також Порядок державного визнання документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих вищими навчальними закладами, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 652 від 19 серпня 2015 року, дозволяє надавати такі права до 1 вересня 2015 року Особам, які завершили навчання до 1 вересня 2018 року, захистили дисертацію на здобуття наукового ступеня та здобули вчене звання у закладі вищої освіти (закладі вищої освіти), мають право на державне визнання документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих закладом вищої освіти, такі права Уряд України прийняв наступну постанову.

На підставі цієї постанови Міністерство освіти і науки України створило Державну атестаційну комісію з вищої освіти та Державну атестаційну комісію з присвоєння наукових ступенів і вчених звань, які функціонують дотепер. [37]

Освіта і наука як прояви загальнокультурних процесів у світлі сучасного євангельського богослов'я мають складний і практичний зв'язок з релігією. Згідно з основною рекомендацією Інституту церковного зростання при Теологічній семінарії Фуллера, цілями соціально-культурної діяльності євангельської церкви "....." повинні бути такими. У кожному фрагменті культурного мозку, з якого складається людське існування, має бути вплив християнської церкви, відповідний цьому фрагменту і добре пристосований до місцевої культури" [152, с. 145]. Сьогодні наука не вважається єдиним способом вдосконалення світу і людини, яка в ньому живе. Поряд з наукою це право мають також релігія, мистецтво, інтуїція та філософія (В. Вернадський, Я. Вейценбаум, Б. Неменський). Більше того, наприкінці останнього десятиліття наука почала знаходити "спільну мову" з релігією у сфері квантових фінансів. Зрозуміло, що вплив часу і суспільних подій змусив делегатів конференції "Пізній прототип" змінити своє ставлення до освіти і

науки. Наприклад, ось як Григорій, уповноважений Всеукраїнського союзу церков ЄХБ, в інтерв'ю газети "День" відповів на запитання про рівень християнської баптистської освіти: "У нашому Союзі на сьогоднішній день 40 духовних навчальних закладів (в Україні). У нас є Серед них два християнських університети - в Києві та Донецьку. Серед них два християнських університети - в Києві та Донецьку... На даний момент це тільки духовна освіта ... Багато наших молодих віруючих, закінчивши богословські навчальні заклади, вступають до світських закладів або навчаються паралельно. Відсоток молодих християн-баптистів з вищою освітою дуже високий, а загальний освітній рівень українських баптистів вищий, ніж в середньому по країні. І це сталося за останні 8-10 років" [60, с. 5-6]. Таким чином, на думку Д. Гудінга і Д. Леннокса, для багатьох представників пізньопротестантських конгрегацій занурення в освіту, науку і культуру було основною частиною життя. Леннокс робить це своєрідним шляхом до "поклоніння перед Господом", що безпосередньо пов'язане з набуттям милосердя, за допомогою якого кожен віруючий прагне організувати своє життя. Відповідна концепція екзистенційно-сислової життєвої орієнтації формує багато екзистенційних елементів, таких як "любов", "дух", "ідентичність", "совість" і "вибір". Ці поняття, які визначають певну частину екзистенційно-сислового життєвого простору особистості, пов'язані у вже згаданий "ланцюжок", доповнюючи і взаємно підсилюючи одне одного.

Таким чином, у синергетичній методології мікроплинність набуває вирішального значення для особистості як складної, організованої, унікальної та нестабільної макросистеми, що у відповідні чутливі періоди змінює її рух як системи та зумовлює перехід у нову площину існування.

П'ятидесятники не зосереджуються на апокаліптичних елементах історії чи головних проблемах сучасності як ознаках близького пришествя Христа, але загалом поділяють ідею повної закономірності, що Царство Боже вже У сфері наставлення "ядром" ситуації наставлення є наставлення "переконавання",

наставлення "любові" та наставлення "планування". Однак, у зв'язку з п'ятидесятницькою доктриною реалізації вчення про "хрещення Святим Духом", де отримання дару Святого Духа трактується як ознака обраності на успадкування Царства Божого, особливий вплив на неї мають такі екзегетичні поняття, пов'язані з ідеєю обраності, як "вибір", "дух" і "надія".

Українське суспільство на початку 21 століття є складною сучасною системою. З одного боку, це пострадянське суспільство з усіма його наклепами, з іншого - країна з ринковою економікою, яка бере участь у європейських процесах. Духовна складова суспільства зазнала трансформації в результаті характерного періоду після Другої світової війни. Питання модернізації Церкви досліджували релігієзнавці різних країн, ВРЦіРО погоджується з науковцями, які виділяють домодерний, модерний та постмодерний етапи в історії християнства [1].

Домінуючою культурною особливістю сучасних східноєвропейських суспільств є домінування світської культури, але це не означає, що частка атеїстів зростає. Сучасні суспільства переживають соціальні зміни і готові до них. Нова парадигма, яка характеризує постмодерне громадянське суспільство, являє собою якісно новий рівень розвитку. Конфлікт інтересів між духовною та мирною сферами пропонує кілька можливостей для розвитку.

По-перше, "духовна стигматизація" у випадку розбіжності між соціальними запитами та релігійною етикою, що неминуче призводить до духовного роззброєння суспільства.

По-друге, уповільнення (або придушення) процесу економічного і політичного прогресу, коли Церква ігнорує закони сучасного світу.

По-третє, реакція релігійних інституцій на модернізацію життя, що веде до консенсусу та взаємодії між суспільством і Церквою.

У цьому контексті слід зазначити, що неможливо охарактеризувати християнську відповідь як цілісний духовний феномен. Причина цього

криється у відмінностях, які існують між православ'ям, католицизмом і протестантизмом. Вони стали релігіями в результаті історичного розвитку цих гілок колишньої єдиної Церкви. Для того, щоб визначити деталі відповіді Української Християнської Церкви на виклики сьогодення, слід звернути увагу на основні зміни в моральних стандартах західного світу, які призвели до зміни парадигми; опис постмодерного суспільства не є достатнім для визначення взаємовідносин між Церквою і суспільством на початку XXI століття.

Логічно розглянути витoki богослов'я та християнської етики в руслі історичного епосу. Спочатку коротко розглянемо сучасний період: добре відомо, що в 17 столітті саме голландці та англійці першими стали на шлях модернізації. Пізніше до них приєдналася Франція. Поява реформаторської думки мала великий вплив на процес модернізації, пропонуючи нову формулу спілкування віруючих з Богом, яка виключала аскетизм як необхідний елемент у посередництві між Богом і людиною та в моральному вдосконаленні. Тут варто згадати Макса Вебера, який аналізував економічні мотиви суспільного розвитку.

Таким чином, 19 століття стало серйозним випробуванням для традиційного християнства. Виникнення і функціонування ринкової системи створило умови для економічної та політичної модернізації Європи. Швидке зростання урбанізованих суспільств з достатком і високим рівнем життя породило "нову особистість" з її власними потребами і запитам. До цього додався реальний занепад соціалістичних ідей в європейських країнах, де обіцяли соціальну революцію. Все це відсунуло традиційні релігійні вірування європейців на задній план.

19 століття стало періодом, коли духовна культура почала підкреслювати важливість людських справ. Протестантизм показав, що Церква може бути піонером сучасності, в той час як інші християнські церкви були змушені пристосовуватися і реагувати на зміни.

Як відомо, Церква освячує владу, але 20 століття стало свідком усіх гілок тоталітарної держави. Релігійне інакомислення є несподіваним явищем для християнської традиції, але воно стало реальністю в атеїстичних країнах. Крім того, заклики до молитви за "в'язнів сумління" і протести проти комуністичного виховання молоді стали широко розповсюдженими, а до середини 1950-х років іммігрантські настрої набули організованої форми.

Ця комбінація подій і змін призвела до трансформації суспільства, яка, в контексті теми цього дослідження, відповідає появі "нового" віруючого. З цієї точки зору, висновок А буде точним. Колодного: Постмодернізація християнства - це просто віруючі під впливом нових сфер суспільного життя, вільних можливостей для релігійного самовираження та особистих інтерпретацій християнства.

Це не криза християнства, а криза Церкви, яка намагається монополізувати вираження християнства. У пост-постмодерну християнську епоху гасло "як мені врятуватися" було замінено гаслом "як мені бути щасливим" [2].

Сучасний глобальний світ характеризується раціоналізацією поведінки, новою секулярною етикою та домінуванням масової споживацької культури; європейське суспільство на початку 21 століття - це демократичне та цивілізоване форумне суспільство з розвиненою громадянською культурою та поняттям "статус". У ньому не залишилося місця для аскетизму як етичної риси традиційного християнства.

Ще рік тому ситуація дуже відрізнялася від сьогоденної. Після Майдану тема релігії спливла на поверхню. Якщо в перші місяці Майдану лише невелика частина його учасників сприймала священників, то після подій 18-20 лютого громадянський і релігійний Майдан об'єдналися. Моральні оцінки дій влади виражалися в релігійних або подібних категоріях. Центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова опублікував дані за 2013-2014 роки. Згідно з результатами, підтримка Церкви значно зросла.

Наразі Центр Разумкова у своєму опитуванні про релігію зазначає, що люди найбільше довіряють Церкві серед усіх соціальних інститутів. Після подій на Майдані ця довіра ще більше зростає. Релігія зараз є лідером у свідомості пересічних українців, незалежно від того, ходять вони до церкви чи ні. Релігія є бар'єром, який люди повинні дуже серйозно подолати. Насправді, лише 2-4% з тих, хто вважає себе віруючими, ходять до церкви.

Моральний авторитет церкви дуже високий. Саме тому політики завжди намагалися всіляко заручитися підтримкою Церкви, як на місцевому, так і на загальнодержавному рівні. Зараз Церква відіграє дуже важливу роль і священники отримують величезну кількість коментарів та інтерв'ю. Раніше такого не було. Студенти на цій програмі зможуть зрозуміти ці явища. Програма розкриває природу, зміст і цінність самої християнської традиції в раціональному викладі.

Існує два аспекти підготовки християнських богословів: система релігійних шкіл та світських університетів. Релігійні навчальні заклади створюються Церквою для задоволення її потреб. Такі заклади видають документи про вищу освіту своїх внутрішніх стандартів, а не державних. Такий диплом не дозволяє, наприклад, людині вступити до аспірантури державного університету або стати вчителем. Є дуже хороші фахівці з факсу, які закінчили духовні навчальні заклади, але такі сертифікатні програми їх, наприклад, не приваблюють" [29]. [29]

Можливо, цю проблему вирішить новий Закон про вищу освіту. Духовні навчальні заклади готують насамперед священнослужителів і пасторів, і зміст їхньої освіти є богословським. Національні інституції мають затвержені та акредитовані богословські програми. Острозький університет має богословський факультет і пропонує вступ на магістерську програму. Український католицький університет також має акредитовану програму і вже тривалий час видає дипломи державного зразка з богослов'я.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля в Луганську також має богословський факультет і видає магістерські дипломи.

У Києві наразі немає закладів, які б готували богословів з дипломом державного зразка. Харківський національний університет ім. В. Карадзіна був затверджений минулого року, але не набрав студентів. Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Ушинського в Одесі також був затверджений для підготовки богословів, але теж не прийняв студентів і не отримав бюджетного місця з тієї ж причини. Невирішеним залишається питання працевлаштування випускників-богословів. Наприклад, бакалаврські ступені з соціології, права та економіки не гарантують працевлаштування.

Однак для богословів існує специфічний ринок праці. Саме церковні організації самі готують богословів. Церкви не бачать сенсу готувати богословів у державних інституціях. Вони орієнтуються на випускників богословських аспірантур.

Тому необхідно досягти певної домовленості з Церквами для того, щоб створити національну бакалаврську програму з богослов'я. Оскільки закон забороняє залучати церкву до навчального процесу, можна запропонувати якийсь загальний патронат. Для банку це дуже важливо. Тому була велика дискусія про те, чи варто відкривати бакалаврську програму з богослов'я в Києво-Могилянській академії.

Останнім університетом, який мав богословську програму, був Класичний приватний університет у Запоріжжі. Університет готує бакалаврів богослов'я за програмою "Право". Він вже має два курси і тісно співпрацює з Церквою (Запорізькою єпархією Української Православної Церкви Московського Патріархату).

Більшість студентів - священнослужителі та вчителі недільних шкіл. Програма є досить успішною. Вона є прикладом співпраці між Церквою і світським світом. Завідувач кафедри, яка відповідає за цю магістерську програму, є священником Української Православної Церкви, а також світським

науковцем і кандидатом наук. У цьому контексті на рівні завідувача кафедри відбулося поєднання двох дискурсів - світського і церковного - і, як наслідок, виявлено попит на підготовку цих фахів.

Як уже згадувалося вище, непрофесійні релігійні навчальні заклади мають на меті одразу формувати релігійних діячів. Реалізація цієї мети значною мірою залежить від рівня кваліфікації, професійної підготовки та особистих якостей священнослужителів, які виходять зі стін духовних навчальних закладів. Саме тому різні конфесії приділяють велику увагу розвитку професійної релігійної освіти.

Метою є підготовка релігійних педагогів, тобто викладачів у закладах, відмінних від духовних шкіл та професійної освіти; релігійна освіта також покликана забезпечити відтворення ієрархії, носіїв пострадянського проекту; спеціальних знань, тобто істинного і перевіреного шляху до спасіння, взірця для віруючих; особливу роль відіграє підготовка кадрів, які б могли і має особливу роль у тому, щоб вести за собою.

Іншими словами, вони служать Богу і досягають особистого спасіння, а також допомагають спастися іншим. Якщо вибір світської професійної освіти ґрунтується насамперед на раціональних мотивах, то вибір релігійної освіти мотивується релігійними почуттями (прагненням наблизитися до Бога і досягти спасіння). Необхідність здобуття базових наукових знань тепер визнається як віруючими, так і ієрархією. Ці зміни відображені в навчальних програмах релігійних шкіл, які включають багато загальноосвітніх предметів, що викладаються у світських університетах.

Релігійна освіта - це передача інформації, спрямована на релігійне виховання людей, а тому її змістовна структура повинна включати інформаційну складову. Інформаційний елемент змісту духовної освіти різних релігійних конфесій поєднує в собі особливе ставлення до Бога і святих та прагнення відповідати людській поведінці образу Божому. Водночас

інформаційна складова змісту духовної освіти різних релігійних сект має свої особливості.

Так, на зміну змінам суспільно-політичних реалій, які спричинили лібералізацію релігії - необхідний елемент інституціоналізації духовних об'єднань - прийшла нова ситуація, в якій релігійна освіта протестантських конфесій стала питанням богословсько-політичних реалій. Нова ситуація виявила структурні недоліки протестантської богословсько-освітньої сфери. Водночас законодавчі зміни призвели до того, що протестанти традиційно приділяли особливу увагу релігійному вихованню дітей та молоді. З цією метою була створена мережа недільних шкіл, в яких запозичувалися сучасні педагогічні підходи та зарубіжні методики викладання, учні отримували духовну освіту та набували знань, актуальних для світу праці.

Особливості протестантизму передбачали активну духовно-пізнавальну діяльність усіх членів громади, що зумовило створення системи початкової освіти для всіх віруючих. Різноманітні форми навчання, переважно денні, забезпечували задоволення духовних та інтелектуальних потреб віруючих, а також активну соціальну та духовну діяльність.

Заснування середніх і вищих навчальних закладів, що було зумовлено нестачею духовенства, на перших етапах ініціювалося переважно окремими групами віруючих, а не релігійними центрами. Це заклало підґрунтя для подальших труднощів у взаємовідносинах між релігійними центрами та навчальними закладами. Через брак богословського розвитку в країні пізньопротестантські навчальні заклади запозичували біблійні освітні системи, концепції та мови викладання з-за кордону. Однак у 1990-х роках богословські навчальні заклади продемонстрували стійку тенденцію до адаптації до нових соціальних і духовних викликів і поступово перетворилися на самостійні соціальні інститути. Цьому сприяло створення Європейсько-Азійської акредитаційної асоціації, яка стала унікальним засобом підвищення академічного рівня європейської духовно-освітньої спільноти, формування

національних богословських програм та викладачів у прагненні отримати національну акредитацію для суспільних інститутів інтелектуалізації та освіти. Останнє є майбутньою перспективою для духовних шкіл, так само як і здобуття наукових ступенів. Налагоджена система релігійної освіти збагачує світогляд віруючих, забезпечує громаду необхідними працівниками та сприяє поступовому формуванню національного богослов'я, що призведе до заснування пізньопротестантських громад на теренах України.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ П'ЯТИДЕСЯТНИКІВ

3.1. Рівненська Біблійна Семінарія.

У вересні 1989 року в м. Рівне розпочалося Біблійне навчання, в основі якого, була затверджена програма Австрійського інституту ВЕЕ. По великому рахунку, це і був початок історії Рівненського Біблійного Інституту, саме так спочатку називався наш навчальний заклад.

8 вересня 1990 року в церкві м. Здолбунів пройшли перші заняття за програмою Московських Заочних Біблійних курсів; навчалися студенти з двох областей, – Рівненської і Волинської. Перший випуск відбувся у 1993 році; 22 студенти отримали дипломи християнського служителя.

В 1991 році Інститут зареєстровано в органах влади. З цього часу заняття проводились в будинку Рівненської Райдержадміністрації.

Взагалі, ініціаторами відкриття Рівненського Біблійного інституту були брати Василець Павло Купріянович та Калабський Олександр Федорович. Першими викладачами були Балабак Петро, Музичук Петро Васильович, Білецький Микола Гнатович, Калабський Олександр Федорович, Володимир Сад, Володимир Полінчук. Згодом до них приєдналися інші викладачі, такі як: Манелюк Сергій Володимирович; Булейко Наталія Іванівна та Трофімчук Олександр Володимирович.

З 1994 року офіс Інституту знаходиться в церкві “Святої Трійці” м. Рівне. В 2001 році, після наполегливої праці, яку очолював Василець П.К., була завершена реконструкція приміщення по вулиці Хліборобів, 2. В цьому ж році, 1 березня, назва “Рівненський Біблійний інститут” була перейменована на “Рівненська Духовна Семінарія і Академія” ХВС.

Першим президентом навчального закладу був брат Василюк Павло Купріянович, який і стояв біля джерел заснування біблійної освіти на Рівненщині.

Лекції читали відомі професори з-за кордону: Джордж Батсон, Ігор Білас, Фред Смольчук, Леонід Якобчук, Авраам Байбл, Стів Дуррасов, Микола Пекун, Павло Демітраж, Бертон Пірс, Пен Кларк, Девід Хакет, Юджин Сміт.

На час, коли заклад не мав власного прощення, навчання регентів відбувалося на базі помісних церков. Навчали майбутніх регентів викладачі: Приварський Роман Леонтійович, Полюхович Ірина та Наливайко Марійка.

В 2002 році був створений факультет Музичного Служіння, деканом якого обрано Свістюлу Бориса Миколайовича.

У 2011 році Павло Купріянович Василюк важко захворів і в червні 2012 року новим президентом Семінарії було обрано Третяка Олександра Віталійовича.

З приходом нового керівника, відбулося ряд важливих змін: Семінарія почала приймати студентів не тільки з Рівненщини, але з усієї України; були започатковані нові академічні програми; проведено ряд важливих ремонтних робіт; відбулося розширення штату працівників.

В грудні 2020 року Третяк О.В. був обраний мером міста Рівне, тому новим ректором Семінарії став Трофімчук Олександр Володимирович.

У РДСА викладають багато відомих євангельських вчителів: Мокієнко М.М., Вознюк В.В., Ходорчук А.Ю., Філіп В., Бричка В.Д, Попчук О.І. Синюк М.П., Манелюк С.В., Колесников О., Попудник В.В., Ніколаєва Н.М., Мельник Р.С., Кибукевич А.Г., Кучер О.В., Савчук О.Ф, Музичук П.В., Величко В.І., Паламарчук В.І., Кундеренко І.В., Губеня С.І., Гура В., Хмарук В.С.

До послуг студентів відкрита столова на 48 посадочних місць, гуртожиток на 70 ліжок, 5 навчальних аудиторій та бібліотека, яка нараховує біля 10 тис. екземплярів літератури на трьох мовах. Активно формується електронна бібліотека.

Рівненська Духовна Семінарія і Академія є вищим духовним навчальним закладом Церкви Християн Віри Євангельської Рівненської області, утвореним з метою підготовки служителів різних рангів для помісних Церкви та для підготовки науково-педагогічних кадрів для християнських навчальних закладів.

Основна мета – реалізація і розвиток вищої теологічної освіти, підготовка практичних працівників та викладачів для потреб Церкви.

Рівненська Біблійна Семінарія - один із найстаріших протестантських навчальних закладів в Україні, який забезпечує якісну підготовку служителів. Він був започаткований як підпільна біблійна школа в 1989 році, за часів радянського атеїзму, і пройшов важкий шлях становлення. Рівненська Біблійна Семінарія готує місіонерів, пасторів, молодіжних керівників, лідерів дитячого служіння, керівників церковних хорів тощо. На сьогоднішній день понад 9000 випускників закінчили семінарію та служать у різних галузях.

3.2. Київський біблійний інститут

Перспективу розвитку духовної освіти мають не лише протестантські віруючі, але й католики, православні і навіть віруючі інших релігій. На початку 1990-х років серед протестантських віруючих спостерігалося кілька цікавих соціальних явищ.

Київський біблійний інститут, член Євро-Азіатського богословського товариства та Євро-Азіатської акредитаційної асоціації, є християнським вищим навчальним закладом. Київський біблійний інститут готує священнослужителів, які після закінчення навчання працюють пасторами, проповідниками, євангелістами, викладачами Біблії, місіонерами тощо в різних регіонах України.

Навчання відбувається за двома програмами: денна трирічна та заочна чотирирічна. Крім того, студенти проходять духовну практику в церквах, де вони служать, розвиваючи навички роботи з людьми різного віку, керівництва

домашніми групами і церквами, євангелізації. У Київському біблійному інституті викладають висококваліфіковані викладачі та пастори з України, США та інших країн, які мають досвід організації та керівництва церковними служіннями.

Київський біблійний інститут має статус духовного навчального закладу (Київський біблійний інститут Всеукраїнського союзу церков християн віри п'ятидесятників), зареєстрований Державним комітетом у справах релігій України, свідоцтво про реєстрацію № 7 від 22 липня 1993 року, зі змінами та доповненнями, та № 90 від 27 серпня 2001 року. У своїй діяльності Інститут керується Конституцією та чинним законодавством України, а також Статутом Інституту. Управління Інститутом здійснює Рада директорів, яку очолює Голова СЦБД Паночко М.С. Головою Інституту є Манелюк С.В.

Основними завданнями Інституту є

реалізація та розвиток вищої освіти;–

підготовка духовних працівників, викладачів біблійних та богословських дисциплін для євангельської церкви;–

підготовка пасторів, проповідників та молодіжних лідерів;–

Підготовка євангелістів та місіонерів;–

Науково-дослідницька та культурно-просвітницька діяльність;–

Благодійна діяльність;–

організація богослужінь та інших заходів в Україні.–

Цілі досягаються через:

Надання богословської освіти на денній та заочній формах навчання;–

Сприяння духовному зростанню студентів;–

підготовки студентів до практичного місіонерського служіння.–

Керівними органами Київського біблійного інституту, відповідно до його Статуту, є Рада директорів, ректор, Наглядова рада та Вчена рада. Крім того,

діють бібліотечна рада, студентська рада та інші органи, які допомагають інституту більш ефективно вирішувати завдання, що стоять перед ним.

Основу викладацького складу KSE складають штатні викладачі або викладачі, які працюють в інституті щонайменше два роки. Більшість викладачів мають ступінь доктора філософії, магістра або кандидата наук. Штатні викладачі працюють в інституті відповідно до штатного розкладу на умовах повної зайнятості. Запрошені національні викладачі працюють на основі трудових договорів, які містять положення про навчальні години та порядок оплати.

Автономним органом професорсько-викладацького складу школи є Вчена рада, яка об'єднує основний професорсько-викладацький склад. Вчену раду очолює ректор. Вчена рада аналізує форми і методи навчання та наукових досліджень, координує діяльність науково-педагогічних підрозділів, розробляє єдині вимоги до навчального процесу, розглядає апеляції студентів та інші питання, пов'язані з навчально-науковим процесом в інституті. Найбільше часу витрачається на розгляд таких питань, як вдосконалення навчально-наукового процесу, підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу та організація наукової роботи професорсько-викладацького складу, що можна побачити з протоколів засідань.

Більшість професорсько-викладацького складу та всі співробітники, які викладають в Інституті, є християнами і повністю поділяють цілі та права Інституту, а також усвідомлюють його богословську позицію. Більшість з них є членами п'ятидесятницьких церков. Викладачі академії беруть участь у духовному вихованні студентів і підтримують з ними тісні стосунки.

Інститут пропонує денну бакалаврську програму "Християнська освіта". Метою програми є підготовка фахівців у галузі християнської освіти, які присвятять себе, насамперед, викладацькій діяльності в навчальному закладі. Тривалість навчальної програми - три роки. Очікується, що випускники цієї програми матимуть базовий бакалаврський ступінь з християнської освіти і

зможуть виконувати різноманітні практичні служіння в церквах нашого братства, а також у релігійних (місіонерських) організаціях, викладати в школах А- і В-ступенів та продовжити навчання на магістерській програмі "Магістр богослов'я". Програма розроблена таким чином, щоб допомогти студентам розвинути свої практичні навички.

Для розвитку практичних навичок кожен студент має можливість проводити богослужіння та проповідувати. Іноді на студентські богослужіння запрошуються церковні служителі, які діляться своїм досвідом і заохочують студентів до ефективного служіння. Всі студенти зобов'язані відвідувати і брати участь у студентському служінні. Студентське служіння є невід'ємною частиною повсякденного життя студентів в КПІ і має бути джерелом сили, духовного зростання та збагачення для студентів.

Студенти мають щоденні молитовні служіння вранці та ввечері, для особистої молитви в КПІ виділено окрему кімнату.

Раз на тиждень студенти КБІ проводять заступницький молебень, де моляться за різні особисті, церковні та соціальні потреби. Крім того, раз на рік є тиждень особливої уваги до місіонерської роботи в усьому світі через молитву, проголошення та презентацію.

З метою розвитку духовно-морального виховання студенти та співробітники Інституту заохочуються до особистого спілкування з Богом через молитву, вивчення Божого Слова та добровільний піст.

Невід'ємною частиною освітнього процесу в КПІ є набуття практичних навичок і компетенцій. Практичне навчання в помісних церквах Києва та Київської області. Київ та Київська область допомагають студентам розвинути свої організаторські та комунікативні навички в підготовці до майбутнього служіння, налагодити тісні робочі стосунки з пасторами та членами церкви, відчуті реальні проблеми суспільства та потреби людей.

Студенти виконують різноманітні служіння в церкві: помічники пасторів, керівники домашніх церков, помічники керівників домашніх церков,

викладачі недільних шкіл для дітей та дорослих, молодіжні лідери, викладачі іноземних мов, працівники реабілітаційних центрів та дитячих будинків.

Під час літніх канікул студенти проходять місячну практику в помісній церкві або в церкві, де вони працюють під керівництвом СБІ. На початку навчального року студенти подають звіт та інформацію керівнику практики від КБІ. Щороку студенти КБІ протягом тижня проводять місіонерську роботу в помісних церквах Євангелічно-Лютеранської Церкви в різних регіонах України. Після практики студенти аналізують свою роботу і пишуть звіт, в якому описують свої особисті враження.

Інститут пропонує чотирирічну денну програму "Пасторське служіння та християнська освіта" для молодих людей, які відчувають Боже покликання до служіння і хочуть отримати необхідні для цього знання та навички, а також 2,5-річну денну програму "Жіноче служіння та європейські студії", 2,5-річну програму "Місіонерські студії" (тримісячний літній курс у співпраці з місією "Світло для народів" у Швеції).

Викладачі КБІ - це священнослужителі з відповідною педагогічною кваліфікацією та досвідом християнського життя і місії.

Випускники отримують ступінь бакалавра богослов'я та пасторських студій або бакалавра богослов'я та християнської освіти, свідоцтво про християнське рукоположення та свідоцтво християнського працівника. Випускники бакалаврату продовжують навчання на магістерських програмах в Україні та за кордоном.

За цей період 489 студентів денної форми навчання, 688 студентів заочної форми навчання та 175 студентів Міжнародної місіонерської школи закінчили навчання і беруть участь у довгострокових та короткострокових місіях у 23 країнах світу.

Чотириповерхова будівля КБІ загальною площею близько 2 000 квадратних метрів вміщує навчальні аудиторії, конференц-зал, бібліотеку,

їдальню та гуртожиток. Бібліотека налічує понад 15 000 книг і постійно поповнюється новими виданнями.

Київський біблійний інститут - це майданчик для підготовки християнських пасторів, який плекається спільними зусиллями багатьох людей: молитвами пасторів, працею викладачів і співробітників.

У вирішенні викликів сьогодення основна увага приділяється освітньому збагаченню молоді та церковних викладачів. Створення спілки вчителів-християн в рамках ЦХВСУ відкриє нові можливості для викладання предметів духовно-морального спрямування та широкого спектру біблійних принципів, а також можливість роботи в державних установах.

Більшість педагогічних працівників навчальних закладів отримують необхідну державну освіту та продовжують власну освіту. Подальший розвиток освіти призводить до створення спілки вчених-християн, яка виступає фундаментальним і новим диханням для освітнього процесу. Однією з цілей є сприяння виданню наукових щорічників. Також сприяє постійному представництву Євангельської Церкви України в громадських радах, що перебувають у віданні Міністерства освіти і науки України, та розвитку регіонального освітнього сектору ЦЕФУ.

Школа підготувала та видала низку навчально-методичної літератури:

1. Програма з читання Біблії (А. Казачок).–

2. Підручник "Методика викладання для сестер" (В. Деркач).–

Програма духовного мінімуму включає:

- Навчально-методичний посібник та робочий зошит "Основи церковного вчення в Україні 20 століття".

- Навчальний посібник і робочий зошит "Доктринальні основи віровчення Євангельської Церкви України" покликаний допомогти у викладанні основ біблійної істини в помісній церкві.

У посібнику розглядаються основні біблійні принципи, на яких будує свою віру Українська Євангельська Християнська Церква. Без знання і

розуміння цих істин неможливо бути успішним християнином або повністю реалізувати Божу волю. Зокрема, у посібнику пояснюється вчення про Трійцю Божу, Хрест, особу і дари Святого Духа, Божий задум щодо людини, наслідки гріхопадіння, Церкву як Тіло Хреста, необхідність водного хрещення і хрещення Духом Святим, даються відповіді на питання щодо матеріального служіння, необхідності рукоположення тощо. Особлива увага приділяється питанням про молитву, участь віруючих у духовній війні, загрози життю і майбутньому людства. Коротко викладено історію Євангельської Української Християнської Церкви. У цій навчальній брошурі коротко розглядаються основні біблійні принципи, на яких будує свою віру Євангельська Українська Християнська Церква. Зокрема, пояснюється Трійця Бога, Христос, особистість і дари Святого Духа, Божий задум щодо людини і наслідки гріхопадіння, вчення про Церкву як Тіло Христове; пояснюється необхідність водного хрещення і хрещення Духом Святим; даються відповіді на питання про необхідність матеріального служіння і рукоположення. Коротко розглядається важливість молитви, участь віруючих у духовній війні, загроза життю і майбутньому всього людства. Подається коротка історія Євангельської Української Християнської Церкви.

В рамках проекту Департаменту освіти було представлено та розроблено ідею створення тритомного підручника для сім'ї. Підручник під назвою "Сімейна полицка" присвячений трьом ключовим питанням сім'ї: дошлюбному консультуванню, сімейному життю та вихованню дітей. Було визначено основні теми, складено плани трьох томів підручника та досягнуто консенсусу щодо формату майбутніх видань, відповідальними за які стали Віктор Вознюк, директор департаменту освіти, Василь Попуднік, секретар, Богдан Гарюк та Віталій Вапниця, директор Тернопільського біблійного богословського училища. Проект є відповіддю на сімейні виклики та болючі проблеми, адже сімейне консультування є запорукою щасливої сім'ї. Перед вступом у шлюб молодим людям необхідно ознайомитися з основоположними

принципами та засадами Біблії як єдино вірної сімейної парадигми. Вона базується на біблійній історії сім'ї та вченні Ісуса Христа, Отців Церкви та інших авторів.

Основним аспектом наступного проекту "Основи віровчення" був практичний аспект. З цією метою було розроблено навчальний посібник, який допоможе викладати основи біблійної істини в помісних церквах. У посібнику пояснюється Трійця Бога, Христос, дія і дари Святого Духа, наслідки Божого приречення і гріхопадіння для людини, розглядається вчення про Церкву як Тіло Христове, необхідність водного хрещення і хрещення Духом Святим, даються відповіді на питання про матеріальне служіння, необхідність рукоположення тощо. Особлива увага приділяється питанням про молитву, участь віруючих у духовній війні, кінець життя і майбутнє людства. Також коротко подається історія Євангельської Християнської Церкви України.

3.3 Семінарія Практичного Богослів'я

Семінарія практичного богослов'я готує пасторів та інших служителів для служіння в Християнській Церкві через розвиток і становлення християнського характеру, вивчення Біблії та богослов'я, розкриття здібностей і талантів, усвідомлення свого покликання та набуття практичних навичок роботи.

Семінарія практичного богослов'я була заснована в 1991 році під назвою "Біблійна школа Святого Якова" і стала першою постійно діючою біблійною школою в Україні. Пізніше назву було змінено на "Костянтинівський біблійний коледж", а в 2013 році було прийнято рішення про перетворення КБК на семінарію практичного богослов'я.

Навчання в Семінарії відповідає всім загальноприйнятим міжнародним стандартам вищої богословської освіти.

Більшість випускників Семінарії практичного богослов'я - це євангелісти, викладачі богослов'я, місіонери, диякони, директори, молодіжні лідери,

вчителі недільних шкіл, соціальні працівники та ін., які беруть активну участь у місії християнської церкви і служать не тільки в Україні, а й у близькому та далекому зарубіжжі. д.

Практична богословська семінарія є духовним навчальним закладом, освітній рівень якого відповідає всім вимогам до духовної освіти в Україні та за кордоном.

Навчання відбувається за такими програмами:

- Денна чотирирічна програма "Бакалавр богослов'я та церковного служіння" (п'ять однотижневих сесій на рік).

- Очна однорічна програма "Факультет сімейного консультування" (чотири щотижневі сесії).

- Очна однорічна програма "Факультет церковного адміністрування" (чотири сесії на тиждень)

- Очна дворічна програма "Лідер музичного служіння" (п'ять тижневих занять на рік)

- тижнева підліткова біблійна школа "Крок" (14-16 років, під час зимових канікул)

Навчальний процес - це не тільки лекції та отримання богословських знань. Студенти проводять щоденні студентські місії, допомагають пасторам у різних церквах і застосовують свої знання на практиці під час місіонерського тижня. Важливим завданням семінарії є також розвиток християнського характеру та готовності до служіння кожного студента.

Кваліфіковані українські та іноземні викладачі проводять навчання у різних формах і методах, включаючи загальні заняття, семінарські лекції та практику служіння.

У семінарії стабільно розвиваються як денне, так і заочне відділення, які надають біблійну та богословську освіту і мають на меті підготовку священнослужителів, які з різних причин не можуть залишити своє місце проживання або місії.

Санкт-Петербург пропонує чудові умови для навчання та проживання студентів. Вам не потрібно кидати улюблену роботу або залишати сім'ю вдома, щоб стати студентом нашої семінарії і отримувати знання в теплій і затишній атмосфері, з дружньою студентською групою і творчими викладачами, які приїжджають тільки на сесії.

Перелік предметів, навчальний план та обсяг навчання на заочному відділенні залишається таким же, як і на денному відділенні. Після успішного закінчення заочного відділення ви отримаєте диплом, еквівалентний диплому денної аспірантури, з усіма правами, що випливають з нього.

ВИСНОВКИ

За допомогою спостережень, запитань і деяких рекомендацій можна спробувати коротко описати три речі. По-перше, в церквах, безумовно, відновився інтерес до того, щоб лідери були краще підготовлені та "екіпіровані для служіння". Це бажано і необхідно, якщо ці громади хочуть зростати і продовжувати бути "сіллю і світлом" у своїх громадах.

По-друге, існує суперечливе питання про відповідний рівень формальної кваліфікації, необхідний для рукоположення. Щоб уникнути суперечностей, слід зазначити, що це значною мірою залежить від того, що мається на увазі під "рукоположенням", а також від рівня та обсягу рукоположення, якого бажають отримати. Молоді лідери та пастори хочуть і потребують богословської освіти та місіонерської підготовки, які дозволять їм ефективно звіщати християнську віру сьогодні. По-третє, церковні лідери повинні дбати про побудову, за висловом Олдрета Андерсона, "мостів між церквою та академією".

У деяких колах це робиться через регіональне та контекстуальне богослов'я. Важко не усвідомлювати, наскільки важливою є богословська освіта та належна формація священиків для ефективності мирян. Вони спрямовані на ефективність тих, хто покликаний до служіння, а також на здоров'я та ефективність Церкви у виконанні Божої місії в сучасному світі.

Знання повинні бути безпосередньо пов'язані з дією. Суть зрозуміла. Якщо богослов'я людини не одухотворяє її, то вона має дефектне богослов'я.

За своєю суттю, як і здорова богословська рефлексія, практичне богослов'я переводить людину, а отже і її служіння, з пасивного стану в активний. Існує безліч доказів того, що богослов'я повинно включати в себе як академічну, так і практичну підготовку. Богослов'я повинно включати як доктрину, так і практику. Богослов'я повинно складатися як з особистих роздумів, так і з спільної розмови. Лідери та викладачі контекстуального

служіння в біблійних школах/коледжах повинні бути готовими створити наповнений Духом контекст, в якому студенти можуть роздумувати про Бога та практикувати свої переконання. Випускники біблійних шкіл і біблійних коледжів повинні мати знання, розуміння і навички з цього питання в кінці навчання.

Сьогодні в Україні переважають різні форми загальної освіти лише протестантського спрямування, які мають на меті підвищення духовного рівня більшості членів церкви та підготовку абітурієнтів до здобуття середньої та вищої релігійної освіти. Реалізація цих форм освіти розширює релігійний кругозір віруючих та формує конфесійну позицію віри. Як наслідок, середньостатистичний протестантський віруючий відрізняється від представників інших релігій глибокими знаннями біблійних текстів, особливо в галузі богословських особливостей своєї релігійної традиції.

Розвиток середніх і вищих навчальних закладів, таких як біблійні коледжі, інститути, семінарії та університети, має тенденцію до підвищення академічних стандартів, розширення спеціалізацій і подолання вузьких стереотипів засобів масової інформації. Зміни в контингенті абітурієнтів призводять до розробки та адаптації нових форм навчання, а проблема забезпечення духовними кадрами залишається актуальною через кількісне зростання населення. Новий соціальний статус духовних навчальних закладів сприяє спробам отримати акредитацію в країнах, які досі залишаються недоступними. Особливу роль у цьому процесі відіграють найбільші навчальні центри, що входять до Євро-Азійської акредитаційної асоціації.

Список використаної літератури:

I. Офіційно–документальні видання

1. Закон України “Про внесення доповнень і змін до Закону Української РСР “Про свободу совісті та релігійні організації”” *Голос України*. – Газета Верховної Ради України. – 1994 р. – 12 січня. – №5(755).
2. Закон Української РСР “Про свободу совісті та релігійні організації” // *Відомості Верховної Ради Української РСР*. – 1991. – №25. – ст.283.
3. Конституція України: прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
4. Постанова Кабінету міністрів України. «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2017-%D0%BF#Text>
5. Свобода совісті та віросповідань у контексті міжнародних й українських правових актів та релігійних документів (витяги). / Упорядник М.Ю. Бабій. – К.: Ін–т філософії НАН України, 2006. – 157 с.
6. Церкви і релігійні організації України у 2002 році. Довідник / ред.кол. В.Д. Бондаренко – гол ред. та ін. – К.:VIP, 2003. – 126 с.

II. Наукові статті, монографії, підручники

7. Абельман Р., Далессандро Е. «Інституційне бачення християнської вищої освіти: порівняння установ ACCU, ELCA та CCCU», *Journal of Research on Christian Education* 18 (2009): 85.
8. Андерсон Х. Вступ до п’ятидесятництва: глобальне харизматичне християнство, 1996.
9. Белікова Н. Релігійні конфесії України наприкінці 80-х – у 90-ті рр. XX ст. Автореф. дис.... канд. іст. наук: 07.00.01./ ДонНУ – Донецьк, 2001. – 20 с.00

10. В стовпі вогню та хмарі диму: з історії п'ятидесятницької Церкви. – Рівне, Дятлик М., 2019. – 406 с.
11. Васін, М. С. Твоє право на свободу віросповідання. Посібник для віруючих, релігійних громад та посадових осіб органів влади. 2001. – 143 с.
12. Вільховий Ю.В. Політика радянської держави щодо протестантських церков в Україні (середина 40–70-их років ХХ ст.): Дис. ... канд. іст. наук: 09.00.11. – Полтава, 2002. – 298 с.
13. Вічний скарб : щомісячна християнська газета. — К., 2003. — № 6. — 12 с.
14. Геніш О. 30 років життя Церкви в умовах незалежності: згадуємо шлях, робимо аналіз та висновки. 2021 <http://genissh.blogspot.com/2021/08/30.html>
15. Глашатай : журнал телерадіокомпанії «Благая весть». — 2001. — № 2. — 59 с.
16. Горкуша О. Етизація релігії як об'єктивний наслідок її функціонального обмеження / О. Горкуша // Релігійна панорама : інформаційно-аналітичний журнал. — 2007. — № 12 (87). — С. 43—44.
17. Грушова Т.В. Радянська держава та секта п'ятидесятників в Україні (початок 1920-х – 1991 рр.): Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. – Запоріжжя, 2000. – 260 с.
18. Джарвис Д. Религия и религиоведение в государственных средних школах: современные подходы // Религия и право. – 2003. – № 1: <http://www.rlinfo.ru>.
19. Історія релігії в Україні. У 10-ти т. / редкол.: А. Колодний (голова) та ін. — К. : Світ знань. Т. 5: Протестантизм в Україні / за ред. П. Яроцького. — 2002. — 424 с.
20. Кліновський А. Естетичний вигляд християнина як частина його духовності. – За євангельську віру. – Часопис Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської. – 2016. – №6. – С.3.

21. Кришмарел В.Ю. Релігійна освіта. Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Релігійна освіта](https://vue.gov.ua/Релігійна_освіта).
22. Любащенко В.І. Протестантизм в Україні: генеза, структура, місце в соціокультурних процесах: Дис. ... д-ра. філос. наук: 09.00.11. – К., 1998 – 424 с.
23. Любащенко В. Українські протестанти: ставлення до екуменізму // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Книга II. – Львів: Логос, 2006. – С. 371–380.
24. Манелюк С. Роздуми про Помаранчеву революцію в Україні // Вісник Київського Біблійного інституту. – 2014. – №13. – С.4.
25. Матвіїв В. Національна свідомість Апостола Павла // Благовісник. – Видання Всеукраїнського Союзу церков християн віри євангельської. – 2015. – №1. – С.36–38.
26. Медхерст М. «Наповнені Духом: риторичне втручання та п'ятидесятницька традиція», *Rhetoric and Public Affairs*7, no.4 (зима 2004): 565.
27. Мельничук О.П. Релігійна освіта та публічне адміністрування: точки дотику та адміністративно-правове забезпечення. – № 5. – 2020: DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-5/71>
28. Мокієнко М.М. Пізній протестантизм в Україні: інституційний та суспільно-політичний аспекти -№8 -2007.- 23 с.
29. Мокієнко М.М. Книга Історія п'ятидесятництва в Україні. Ювілейне видання до 100-річчя започаткування п'ятидесятницького руху № 2.- 2021: -520 с.
30. Московчук А.В. Декалог і проблема свободи в морально-етичній концепції адвентизму: Дис. ... канд. філос. наук: 09.00.11. – К., 1999. – 212 с.
31. Назаркіна О. Протестантські конфесії України в 90-ті рр. ХХ ст.: баптистські та п'ятидесятницькі течії: Дис. ...канд. іст. наук: 07.00.01. – Донецьк, 2003. – 202 с.

32. «Наша місія, бачення та цінності», *Alphacrucis College*, доступ 14 червня 2020 р., <https://www.ac.edu.au/about/vision-mission-values/.oooo>
33. Нейбур Р. Мета Церкви та її служіння (Нью-Йорк, Нью-Йорк: Harper & Row, 1956), 64.
34. Необхідність церковної освіти // Вірую. – Всеукраїнська християнська газета. – 2015. – №10–11. – С.1.
35. Новое поколение: периодическое издание церкви «Новое поколение». — 2008. — № 7. — 16 с.
36. Обращение руководства ВСОЕХБ к украинскому народу по поводу ситуации, которая сложилась в Украине // Евангельская нива. – 2014. – №4. – С.47.
37. Одесская богословская семинария – пути развития отечественного богословия // Гость. – 2015. – №1. – С.14–15.
38. Одиннадцатый дивизион // Наука и религия. – 2016. – №2. – С.21–22.
39. Основи віровчення та богослужбової практики Всеукраїнського Союзу Церков Християн Віри Євангельської П'ятидесятників. – Б/м. б/р. –23 с.
40. Основные принципы веры Евангельских христиан-баптистов. Сб. публикаций. – Б/м, 2016. – 158 с.
41. Павлюк П. Християнин і суспільство // Євангельська нива. – 2017. – №4 – С.30–32.
42. Паночко М. Найважливіше сьогодні – серед життєвого моря не втратити орієнтиру // Благовісник. – Видання Всеукраїнського Союзу християн віри євангельської. – 2015. – №1. – С.48–49.
43. Паночко М.С. Християнин і політика // Реаліс. – Журнал християнського навчально-дослідницького центру “Реаліс”. – 2015. – Зима. – С.14.

44. Папроцький Ф.Г. Для праці обмежень немає // Благовісник. – Видання Сюзю християн віри євангельської. – 2016. – №2. – С. 35–38.
45. Перестройка в свете Слова Божьего // Перед рассветом. – 2014. – №1. – С.69-71.
46. Перхальский С. Свободу не остановит // Пульс церкви. – Еженедельная газета поместной церкви “Христианская надежда”. – 2014. – №50(150). – С.3.
47. Релігійна панорама : інформаційно-аналітичний журнал. — 2008. — № 7 (94). — 78 с.
48. Релігійна панорама : інформаційно-аналітичний журнал. — 2010. — № 2 (112). — 80 с.
49. Релігійна самоідентифікація населення і ставлення до основних церков України: червень 2021 / КМІС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1052&page=1&t=9> .
50. Сьомін С. Релігійна безпека України: неокульти як складова релігійного життя // Людина і політика. – 2000. – №6(12). – С.22–30.
51. Сьомін С. Українська молодь під прицілом новітніх релігійних культів і сект // Людина і політика. – 2000. – №3(9). – С.54–63.
52. Сьомін С. Християнський вектор зовнішньополітичної стратегії України // Нова політика. – 2000. – №1(27). – С.41–44.
53. Семінарія Практичного Богослів'я <http://korosten-bc.org.ua/about-us-uk/purpose-of-spt-uk>
54. Сергійко В.Ф. Соціально-етичне вчення християнства: тенденції розвитку, конфесійні особливості: Дис. ... канд. філос. наук: 09.00.11. – К., 2003. – 210 с.
55. Сляднев М.И. Социально-этические воззрения евангельских христиан-баптистов: Автореф. дис... канд. филос. наук: 09.00.11. – М., 1991. – 21 с.

56. Стена: периодическое издание христианской церкви «Посольство Божье». — 2007. — №12 (30). — 8 с.
57. Титаренко В.В. Християнський харизматизм як релігійне явище: Дис. ... канд. філос. наук: 09.00.11. — К., 2003. — 181 с.
58. Титаренко О.Р. Соціальне християнське вчення в контексті релігійного модернізму: Дис. ... канд. філос. наук: 09.00.11. — К., 2004. — 200 с.
59. Українська церква між Сходом і Заходом / А. Колодний, А. Глушак, В. Климов, П. Яроцький / За ред. А. Колодного. — К.: Український центр духовної культури, 1996. — 225 с.
60. Християнська Відкрита Академія <https://hva.org.ua/sistema-navchannja/>
61. Хорошие новости : периодическое издание религиозной общины Полного Евангелия «Жизнь во Христе». — 2002. — №6 (58). — 4 с.
62. Християнський світ. — 2003. — № 19 (146). — 12 с.
63. Чорноморець Ю. «Перспективи розвитку духовної освіти в Україні». DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2020-26-2-1> УДК 261.7
64. Що нового принесе Закон про освіту для релігійних учбових закладів. - Електронний ресурс : <https://slovoproslovo.info/zakon-pro-osvitu>